HÉLÈNE LETTRY

Statuia vie

Traducerea și adaptarea în limba română de
CECILIA IONESCU

ALCRIS
Romance

Capitolul 1

Când doamna Monsabré și fiica sa Irene ajunseră la cursul de dans al domnului Berteau, toți ochii se îndreptară spre ele. Un fel de curent rece păru că trece peste umerii persoanelor prezente.

Fu un frison imperceptibil care domoli tonul conversației, potolind râsetele tinerelor fete și încremenindu-i în loc pe tinerii grupați în fundul sălii.

Părând să nu observe nimic, cele două doamne se așezară, după ce strânseră mâna domnului Berteau și schițară câteva saluturi

spre persoanele deja cunoscute la același curs de duminică.

Directorul cursului, strâns puternic într-o jachetă, scund, subțire, cu gesturi elegante și un chip amabil, era în picioare în mijlocul elevilor săi. Le vorbi astfel:

– Domnișoarelor, domnilor, știți că reuniunea noastră de duminică nu este un curs de demonstrații. Scopul său este să permită fiecăruia dintre dumneavoastră să-și constate progresele, suplețea, aptitudinile în acest domeniu minunat, care este dansul: mișcați-vă vesel, simplu; să nu vă fie rușine de greșeli, de pașii dizgrațioși. Aici vă obișnuiți cu seratele mondene, marile baluri... Nu uitați că dacă "meșteșugul nu se învață din vedere," nu veți învăța să dansați decât dansând! Așa că, domnilor, invitați-vă partenerele!

Curând, vreo douăzeci de oameni tineri evoluau în lungul sălii strâmte.

Irene fu invitată de Jean-Jacques des Landes.

Domnul Berteau urmări cuplul cu ochii, zâmbind cu bunăvoință. Acest bărbat, spirit simplu, nu cunoștea alte complicații în viață decât cele ale "pașilor" și "liniei corpului" în dans.

Nu se sinchisea niciodată de poveștile sentimentale care puteau apărea și desface printre elevi. Părea că nu asculta niciodată bârfele și nu se temea să dojenească tineretul cu asprime când, în mijlocul unei lecții, se lăsa distras de un flirt prea deschis scos în evidență.

Totuși, fu obligat să constate răceala care o întâmpina mereu pe domnișoara Monsabré. Ridicând disprețuitor din umeri, murmurase o dată pentru totdeauna:

– În loc să fie geloase, aceste tinere fete ar face mai bine să ia exemplu de la ea și să încerce s-o egaleze în farmec. Aceasta, cel puțin, respectă cursul Berteau!

Oare într-adevăr gelozia era cea care o ținea pe Irene la distanță? Nu te îndepărtai de bunăvoie de domnișoara Monsabré; ceva greu

de definit se degaja din persoana sa, făcând un fel de gol de aer în jurul său.

Irene era foarte frumoasă.

Înaltă, cu forme bine subliniate fără să fie prea evidente, suplă fără să fie lipsită de energie, grațioasă fără afectare, elegantă fără să-și caute toaletele, întotdeauna simplă, reținea îndelung privirea. Chipul său avea ovalul pur al madonelor italienești. Tenul avea catifelarea unui fruct copt și prospețimea unui trandafir. Nasul drept, cu contur regulat și clasic grec, avea totuși nările puțin lărgite, care se mișcau aproape fără încetare, imperceptibil. Era, de altfel, singurul semn de emoție care se putea sesiza pe masca gravă a Irenei, deoarece ochii admirabili nu dezvăluiau nimic din sufletul său. Erau de un albastru întunecat. Pupilele puțin dilatate, aveau profunzimea mării la apusul soarelui. Dar când tânăra fată simțea că era prea îndelung observată, pleca pleoapele, o dată, de două ori... Când își dezvăluia din nou privirea, din politețe, ochii îi erau ficși, fără

strălucire, ca două safire care-și pierduseră sclipirea de pietre prețioase.

Părul de culoarea castanei coapte, Irene îl păstrase lung. Împletit într-o coadă, cobora pe ceafă dându-i un aer de prințesă antică, făcând-o să pară și mai înaltă. Cu toate acestea, nu era orgolioasă.

Cu o educație perfectă, era amabilă în relațiile sale.

Își păstrase colegele de pension, dar nu i se cunoștea nici o prietenă intimă.

N-avea nimic din tinerele fete moderne, sportive, care purtau părul scurt, dar nu era nici o "gâscă" a generației sale, care roșea de fiecare dată când auzea de nașterea unui copil. Nu. Irene era foarte cultivată, instruită într-o manieră intelectuală și practică în același timp.

Era sănătoasă, robustă. Fusese văzută suind pe bicicletă și vâslind vara pe unul sau altul dintre râurile care udau provincia Touraine. Mergea la teatru, urmărea conferințe. Făcuse mai multe călătorii și, în fiecare an, își însoțea

mama la Paris, unde cele două femeie rămâneau aproximativ o lună.

Doamna Monsabré, văduvă de zece ani, avea un atelier de croitorie în eleganta reședință a regiunii Indre-et-Loire, unde era născută. În felul său o artistă, avea drept clientelă înalta aritocrație din Touraine, printre care știuse să-și creeze relații de prietenie.

Când Irene ieșise din pension, cu bacalaureatul luat, între cele două femei avu loc o discuție penibilă.

– Mamă, aș vrea să-mi iau licența și să devin profesoară... nu mă interesează croitoria.

– Este imposibil, copila mea; pentru tine am creat această firmă, care reprezintă toată averea noastră. Viitorul îți este asigurat. Ceea ce ai învățat din cărți, nu-ți va da de mâncare. N-ai să mă lași singură, să mă părăsești!

Doamna Monsabré avea lacrimi în ochi.

Irene simțea că datoria sa era să cedeze dorinței mamei sale.

– N-ai să fi nefericită, continuă doamna Monsabré. Nu voi face din tine o sclavă. Desigur, vei lucra, vei supraveghea atelierul și vei primi clientele. Dar nu-ți voi refuza distracțiile: vom merge la teatru, la concert, chiar și la bal!

În durerea sa, Irene își înăbuși regretele și-i zâmbi mamei. Intra în viață printr-un sacrificiu.

– Apoi, îți vei găsi un soț! Ești bine crescută, inteligentă. Vor apărea partide. Doar să nu uiți că o fată tânără, cu cât este mai rezervată, cu atât este mai căutată. Fii atentă să nu te îndrăgostești de primul venit: mai întâi trebuie să aibă o situație. Dragostea vine după aceea...

La asta, Irene nu răspunse. Știa că, în probleme sentimentale, era despărțită de mama sa printr-o prăpastie; sacrificându-și înclinațiile, își rezervase în chip de consolare "grădina secretă" a gândurilor tainice.

De atunci, viața comună a doamnei și a domnișoarei Monsabré fu organizată după

toate aparențele, în deplină înțelegere. Zilele treceau în calm și muncă.

Irene semăna cu Loara cea languroasă pe care o zărea de la ferestrele apartamentului însorit. Trecea prin viață, în frumoasa strălucire a tinereții, într-o dispoziție constantă, niciodată tristă; nici foarte veselă vreodată. Emoțiile obișnuite care tulburau ființele, micile neplăceri ale vieții de fiecare zi, bucuriile, plăcerile, treceau, păreau că alunecă peste un suflet insensibil.

Pentru că Irene se lovea zilnic de principiile rigide ale doamnei Monsabré. Când îndrăznea să exprime o părere personală despre un lucru de artă, despre o lectură, chiar despre o toaletă, sau despre o rază de soare care cădea pe o colină... despre un chip întâlnit pe drum... mama sa îi oprea imediat flacăra care, timp de o secundă, îi apăruse în ochi!

– Ești ridicolă! Nu te înțeleg.

Sau mai ales: "Nu trebuie să spui astfel tot ce gândești, nu este corect".

În acea clipă, chipul frumos devenea din nou imobil. Trăsăturile îi încremeneau. Sufletul intra din nou în ascunzătoarea sa.

Irene își relua masca.

Cu aceeași impasibilitate asculta în acea clipă vocea gravă a lui Jean-Jacques des Landes.

– Ce bucurie extraordinară pentru mine, domnișoară, să vă văd astăzi. Duminica trecută n-ați venit. Totul mi s-a părut trist...

Genele lungi ale Irenei îi ascunseră privirea. Răspunse fără să-și trădeze emoția:

– Duminica trecută, am fost cu mama la concertul dat de Societatea filarmonică. A fost foarte frumos.

Nervos, Jean-Jacques o strânse și mai mult pe tânăra fată lângă el.

– De când v-am văzut pentru prima dată, domnișoară, imaginea dumneavoastră mă obsedează... Nu mă gândesc decât la dumneavoastră. Nu trăiesc decât pentru aceste două ore de curs, unde știu că vă voi vorbi, că vă voi avea foarte aproape de mine...

Și, cu brutalitatea stângace a timizilor, adăugă fără să-și dea seama că-și risca fericirea:

– Vă iubesc, Irene. Spuneți, vreți să deveniți soția mea? Oh! Nu-mi răspundeți încă! Știu că ceea ce fac acum nu este deloc corect.... dar ce m-a îndreptățit, este că le-am vorbit deja părinților mei despre dumneavoastră. Mama mi-a repetat mereu: "Îți vei alege tu însuți soția, deoarece numai inima trebuie să hotărască atunci când este vorba de fericirea întregii vieți. Știu că ești incapabil să iubești o tânăra fată care n-ar fi demnă de tine, de noi"... Așa că, aștept un cuvânt din partea dumneavoastră pentru a vă prezenta părinților, ca și pe mama dumneavoastră... Spuneți-mi, Irene, că nu vă sunt indiferent și că nu mă veți respinge...

– Domnule, nu știu... sunt mirată, confuză și de asemenea flatată... dar va trebui s-o vedeți pe mama...

– Oh! da, imediat! Mă duc s-o rog să vină cu dumneavoastră la viitoarea noastră recepție la Aulnes.

– Dacă vreți, domnule...

Jean-Jacques o conduse pe Irene înapoi lângă doamna Monsabré. Se înclină:

– Doamnă, spuse, îmi cunoașteți de mult timp familia și pe mine, deoarece am avut onoarea să dansez de mai multe ori cu domnișoara fiica dumneavoastră. De acord cu părinții mei, vă rog să binevoiți să veniți să beți o ceașcă de ceai la mama, duminica viitoare.

– Dar, cu siguranță, domnule, cu cea mai mare plăcere... Fiica mea și cu mine vom fi încântate...

Doamna Monsabré jubila. Se încurca în fraze. Tânărul viconte o scoase din încurcătură

luând-o din nou pe Irene pentru bostonul pe care-l începuse pianistul.

De data aceasta, tânărul bărbat vorbi puțin, întru totul entuziasmat din cauza splendorii trupului pe care îl ținea în brațe. Ah! cât de mândru va fi de soția sa! Cum o va adora! Se înfioră doar la gândul de a fi singurul stăpân

al acestei creaturi atât de frumoase... Evoca anticipat impresiile și senzațiile care-l așteptau. Simțea căldura pieptului ferm, respira parfumul proaspăt pe care îl emana părul său... se îmbăta de atingerea mâinii pe care degetele sale o strângeau împotriva voinței sale.

În rezerva tinerei fete vedea o dovadă a tulburării sale. Așa că, spuse iar, respirând greu:

– Câtă dreptate aveți să nu stricați prin banalitatea cuvintelor farmecul acestui moment. Nu, nu semănați cu nici o altă femeie...

Un zâmbet imperceptibil apăru în colțul gurii Irenei.

– Domnule, spuse aceasta, sunt flatată și nelămurită de alegerea dumneavoastră. Sunteți nobil, iar eu nu sunt decât o fată de rând...

– Să nu huliți! Toți nobilii din lume ar fi mândri să îngenuncheze în fața dumneavoastră, care dețineți singura noblețe

adevărată. Frumusețea! Irene, Irene, mă faceți atât de fericit....

Încheiară dansul, tăcuți, adânciți în meditație. Jean-Jeacques căută privirea Irenei; tânăra fată avea încă zâmbetul încremenit pe buze.

Câteva clipe după aceea, vicontele le conduse pe cele două doamne până la ușa sălii de curs.

Afară, era o noapte senină de toamnă. Stelele arătau pe bolta cerului ca niște cuie de aur. Pașii răsunau pe trotuarele uscate. Atâta timp cât îi fu posibil, Jean-Jeacques urmări cu privirea silueta aceleia care reprezenta, acum, visul său pentru viitor.

Capitolul 2

Castelul din Aulnes era situat între Tour și Saint-Avertin. Se părăsea șoseaua mare și pe un drum îngust care urca pe coasta colinei, se ajungea curând la grilajul care se deschidea spre un parc în spatele căruia se afla vechea reședință, locul de origine al familiei Fronsac des Landes.

Ferestrele fațadei dădeau spre o curbă largă spre Cher, spre pășuni, plopi înalți... maluri cât vedeai cu ochii: ce de vise, ce de dorințe, ce de emoții plăcute, ce de suspine și de dureri aureolau orizontul frumos! Dacă s-ar fi

putut zări gândurile care zburaseră, păsări minunate ale minții omenești, dacă s-ar ști să se recunoască fărâmele unor suflete care s-au destăinuit naturii, înțelegerea, indulgența și blânda milă fraternă care se năștea din acest contact cu realitatea: dar numai spiritele recunoșteau spiritele și slăbiciunea simțurilor noastre trăducătoare, punea o barieră între materialitatea ființelor și viața lor interioară inaccesibilă.

Sufletul neamului Fronsac des Landes trebuia să se înfioare la cursul râului impasibil și să învăluie de asemenea castelul, ascuns privirilor de arborii mari care-l înconjurau. Se părea că prin această natură exuberantă se transmiseseră importantele calități ale neamului.

Jean-Jeacques opri mașina în fața grilajului și claxonă de două ori, într-un mod pe care-l adoptase cu scopul de a fi recunoscut de departe de ai săi și de servitori. De data aceasta, contrar obiceiului, repetă imperios semnalul. Paznicul, uimit de această

insistență, se grăbi totuși, remarcând nervozitatea neobișnuită a "domnului viconte".

Când ajunse în fața treptelor de la intrare, Jean-Jacques lăsă mașina șoferului și pătrunse în casă. Părinții săi tocmai se așezaseră la masă.

Încurcat, se scuză. Apoi, imediat, în acel spirit de sinceritate care-l lega de mama sa, uitând că tatăl îl intimida, povesti întrevederea cu Irene și cu doamna Monsabré. Își mărturisi dragostea...

Domnul și doamna des Landes cunoșteau deja existența Irenei Monsabré și visul fiului lor.

Domnul des Landes îndrăznise chiar, la început, unele obiecții față de soția sa, referitoare la mezalianță; era mai importantă educația, puritatea neamului și obiceiurile blazonului! Dar inteligența superioară și ideile largi ale contesei, triumfaseră. Aceasta nu se gândea decât la un lucru: fericirea copilului său. Era convinsă că această fericire

consta în înțelegerea sufletelor, într-o dragoste mare și sinceră, sub orice formă s-ar oferi, completând armonia caracterelor.

– Nu se căsătoresc două nume, două averi, două castele sau două familii, spunea ea, ci două ființe omenești, avide să fie fericite, căutând o bucurie intimă, dorind să se perpetueze în copii frumoși. Asta este viața... doar asta contează.

În acea seară, bucuria lui Jean-Jacques se transmise mamei în calde efluvii.

Doamna des Landes îi zâmbea lui Jean-Jacques, îl încuraja și-l ajuta să-l convingă pe conte.

O oră mai târziu, singur în camera sa, Jean-Jacques se gândea la Irene, încercând să-și analizeze dragostea. Cunoscuse multe fete tinere, dar nici una dintre ele nu-i reținuse vreodată mult timp atenția.

Atât în Touraine cât și la Paris, era căutat în saloane. Multe mame îl doreau drept ginere. Știuse să rămână liber, așteptând să poată realiza o căsătorie perfectă.

În afară de mama sa, cea mai caldă afecțiune îl lega de Claire, verișoara lui.

Claire d'Ermonte, orfană, fusese crescută de mătușa sa, baroana d'Ermonte a cărei proprietate era situată nu departe de Aulnes, pe teritoriul din Saint-Avertin.

Baroana își adora nepoata și o lăsase să crească după fantezia sa. Claire rămăsese capricioasă și nebunatică. Făcea admirația mătușii și bucuria vărului său Jean-Jacques. Era o tânără fată impulsivă în frivolitatea sa, mândrindu-se că este sinceră până la nepolitețe, până la cinism.

Cuvintele sale păreau provenite din locuri comune.

Folosea fraze întregi, cuvinte citite sau auzite, dar aceste banalități erau spuse cu o voce plăcut timbrată, care era o muzică, sau pe un ton entuziasmat, care dădea greutate ideilor pe care le emitea.

La reuniunile mondene, la baluri, era cochetă. Îi era puțin teamă de viață. Mătușa sa era în vârstă și suferindă. Claire se gândea cu

groază că, dacă o pierdea, va rămâne orfană pentru a doua oară. Așa că, singura susținere pe care se baza, era Jean-Jacques. Nu se gândea la el decât ca la un posibil soț. "Doar cu el aș putea să rămân ceea ce sunt, își spunea. Mă cunoaște, îi place veselia. Și apoi, sunt destul de frumoasă pentru a-l fermeca, nu-i așa, mătușă?" adăugă ea făcând această confidență baroanei d'Ermonte, care răspundea invariabil.

– Desigur, desigur, Clairette a mea...

Și Claire nu se jena să-i spună glumind tânărului bărbat: "Viitorul meu soț!" sărutându-l sonor pe obraji ca o fetiță.

Jean-Jacques nu crezuse niciodată că verișoara sa vorbea serios.

Numai doamna des Landes descoperise această dorință de fecioară îndrăzneață, mai mult materialistă decât visătoare, mai mult practică decât sentimentală.

Când Claire își punea brațele delicate în jurul gâtului contesei, spunând: "Voi sunteți singura mea familie, împreună cu mătușa

Marthe și vă iubesc, vă iubesc...." agera mamă știa bine că aceste demonstrații i se adresau fiului său.

Doamna des Landes nu luase niciodată în râs aceste cuvinte de afecțiune pe care le considera totuși copilărești și superficiale. Se poate ști vreodată? Sentimentele puteau fi profunde. Nu voia să-și jignească nepoata.

În acea clipă, Jean-Jacques se gândea cu melancolie la verișoara sa, făcând o paralelă între ea și Irene.

Cât de diferite erau aceste două tinere fete și cât era această comparație în favoarea frumosului sfinx pe care-l iubea!

Irene!

Este anevoios de reprezentat o vază splendidă care să conțină flori ofilite sau plante dăunătoare. De aceea, nu se putea imagina că o ființă atât de perfectă în exterior, nu avea un suflet în armonie cu formele vizibile. Oare blândețea, tandrețea unei priviri, poate ascunde ură sau răutate?

Era oare posibil ca grația și eleganța gesturilor să marcheze sentimente urâte?

Jean-Jacques o vedea pe Irene la fel de perfectă în suflet pe cât de frumoasă era la exterior.

Totuși, când voia să analizeze mai mult atitudinea și cuvintele tinerei fete, îl cuprindea o neliniște ciudată. Avea impresia că nu o cunoștea și se temea că n-o va cunoaște niciodată. Își dădea bine seama că Irene nu-și destăinuia gândurile. Nu răspundea niciodată în mod precis la întrebările pe care i le punea despre gusturile sale, despre viața, înclinațiile și dorințele ei. Se eschiva printr-o remarcă neclară și impersonală, sau printr-o vorbă de spirit. El, dimpotrivă, o considera pe Irene confidenta sa. În rarele lor întrevederi, îi povestise copilăria și viața sa de tânăr bărbat. Îi povestise toată existența sa. Voia să fie înțeles. Sensibilitatea sa căuta un ecou. Ascultându-l, tânăra fată avea o seriozitate calmă: găsea un cuvânt de prietenie sau de încurajare.

Și atunci? Oare de ce avea teamă de viitor?

Cu siguranță, Irene era timidă, mai rezervată decât sunt tinrele fete din perioada noastră? Din respect pentru convenienţe, din teama de a displăcea își stăpânea elanurile? Dar acum, când erau logodiți oficial, dragostea sa va putea să triumfe peste această prea mare pudoare...

Liniștit de această concluzie, Jean-Jacques adormi în cele din urmă, foarte târziu, după ce-și promisese să obțină încrederea deplină a Irenei.

În aceeași seară, Irene Monsabré se gândea de asemenea la Jean-Jacques des Landes. Ah! dacă acea ființă ale cărei gânduri se propagau până la ea ar fi putut-o vedea în clipa aceea, ce bucurie fără margini ar fi încercat!

Tânăra fată, în sanctuarul camerei sale, la adăpost de priviri, renunța la mândria semeață care o făcea distantă.

De-abia închisese ușa, că fața i se destinsese. Se prăbuși mai mult decât se așeză pe primul scaun întâlnit. Ochii îi străluceau

de o bucurie înflăcărată. Murmură, strângându-și brațele la piept ca și când ar fi vrut să-și împiedice inima să bată prea puternic.

– Jean-Jacques... Oh! dacă aș putea să-ți strig dragostea mea!

Da, îl iubea. Încă din prima zi, se gândea numai la el. Asistase, neputincioasă, la evoluția acelei afecțiuni minunate. Îl iubea tandru, ca o prietenă... dar și ca o logodnică, ca o femeie.

În viață, Irene nu era cum trebuie să fie. Nu spunea cuvintele care îi veneau pe buze, nu făcea nimic din ce-și dorea... acționa permanent în contradicție cu sentimentele sale.

Din ipocrizie? Din calcul interesat? Din mândrie? Nu, cu siguranță. Firea sa era simplă, dreaptă, sinceră. Dar nu mai știa cum era și cum trebuia să se poarte. Pentru a nu fi obligată să mintă, luase instinctiv o aparență de răceală care, alăturată corectitudinii inflexibile, o făcea enigmatică.

Devenise ceea ce mama sa dorise să fie, ceea ce oamenii din societatea în care trăia credea că era. Această ascundere a adevăratei sale personalități o înșela și pe ea însăși, nu mai știa să deosebească adevărul de prefăcătorie.

Două sentimente îi frământau sufletul emotiv: mai întâi, dragostea sa... acea fericire de a fi iubită de cel pe care-l adora. Retrăind acel moment când îi ceruse să-i fie soție, era pe punctul de a leșina la ideea că-i va aparține pentru totdeauna... Apoi, acel gând: "Ce trebuie să fac oare pentru ca să nu înceteze niciodată să mă iubească? Îmi iubește frumusețea, dar nu-mi cunoaște gândurile, nici caracterul.... Trebuie să rămân impenetrabilă pentru el? Sau dimpotrivă, trebuie să-mi deschid inima?"

Irene suferea chiar și în fericirea sa.

Cu capul rezemat de mâinile împreunate cu umerii înfășurați în părul frumos, despletit, plângea. Fără să vrea murmură: "Mamă", știind totuși bine că doamna Monsabré nu

putea face nimic pentru a-i domoli chinul. Se simțea slabă și pierdută.

Apoi, Jean-Jacques îi apăru zâmbitor, cu brațele deschise și cuvinte de dragoste pe buze. Cum îi dorea prezența! Dacă, prin absurd, ar fi apărut în camera sa izolată, cum i-ar fi strigat slăbiciunea, suferința sa! Cu ce plăcere și-ar fi așezat fruntea gânditoare pe umărul bărbatului iubit... Ce liniștire pentru ea și ce nesfârșită fericire pentru amândoi!

Dar aceste două ființe tinere, sincere, vrednice de dragostea lor, care nu aveau pentru a se întări decât dorința lor zadarnică, erau despărțite nu doar de străzi și de pereții caselor, ci și de implacabile obligații sociale, de datoria care condusese întotdeauna viața Irenei.

Totuși, tânăra fată îi alungă teama.

Zâmbi visului său. Întinzându-se pe patul îngust, se gândi: Jean-Jacques, pentru că te iubesc, totul se va aranja!

Capitolul 3

Recepțiile contesei de Landes erau foarte frecventate.

Pentru ca doamna Monsabré și fiica sa să nu se simtă stânjenite, Jean-Jacques se duse să le ia pe cele două doamne la începutul după-amiezii; acestea făcură cunoștință cu domnul și cu doamna de Landes înaintea sosirii invitaților. Contesa veni spre ele cu mâinile întinse:

– Vă cunosc de mult timp, le spuse zâmbind. Pentru că v-a adus fiul meu, această locuință vă aparține.

Imediat, Irene se simți în siguranță cu mama lui Jean-Jacques. Dar amintindu-și de sfaturile doamnei Monsabré își spori atenția la ținută și la cuvinte.

De altfel, contesa fu obligată curând să se îndepărteze pentru a se grăbi în întâmpinarea primilor sosiți.

Era o larmă de prezentări.

– Ia te uită, nepoata mea! exclamă brusc contele, care o adora pe Claire d'Ermonte pentru veselia sa molipsitoare.

– Bună ziua, unchiule! Bună ziua, mătușă dragă! Dar oare unde este Jean-Jacques?

– Cred că este pe terasă. Du-te și vezi. Probabil admiră perspectiva...

Claire nu așteptă sfârșitul frazei și se repezi spre marea ușa-fereastră a salonului, care se deschidea spre Cher.

Avu imediat un presentiment nelămurit zărindu-și vărul vorbind cu o fată tânără necunoscută. Când Jean-Jacques o văzu pe Clairette, o chemă bucuros:

– Vino repede, surioară! Am să-ți spun o veste!

Sărută sonor obrajii tinerei fete, uluite. Apoi adăugă:

– Ți-o prezint pe Irene Monsabré, logodnica mea... care pentru tine va fi o prietenă.

Irene îl ascultă pe Jean-Jacques vibrând toată de tandrețe.... o privi pe Claire, al cărui chip copilăresc lua rând pe rând expresii diferite: ironie, tristețe, o licărire dușmănoasă în privire... toate având drept consecință un puternic hohot de râs:

– Ei bine, vere, umbli cu ascunzișuri. Acum înțeleg de ce nu te mai vedeam! Complimentele mele, și dumneavoastră de asemenea, domnișoară.

Se lăsă o scurtă tăcere între cele trei ființe. Apoi, fără să adauge o vorbă, intrară în salon să se amestece printre invitații care cereau tineretul.

Claire regăsi câteva prietene. Părea să nu se mai ocupe de domnișoara Monsabré.

Ca întotdeauna, recepția fu foarte plăcută. Conversația fu pe rând generală sau împărțită după simpatii.

Irene, de care se interesau toți, fu obligată de asemenea să vorbească. Contesa, care între patru ochi, nu putuse obține de la ea decât câteva cuvinte fără importanță, avu iscusința de a se interpela direct, cu voce tare, asupra diferitelor subiecte de literatură și artă și chiar despre probleme mai delicate de filozofie. Tânăra fată răspunse simplu: despre subiectele care n-o priveau deloc, vorbea fără rezervă, antrenată de idee. Doamna des Landes fu încântată să descopere o asemenea simplitate îmbinată cu o reală valoare intelectuală.

Nu se putu stăpâni să-și exprime bucuria doamnei Monsabré și dorința de a le reține la cină: "În familie", adăugă contesa.

Ce entuziasm pentru mama Irenei! Își atingea visul dintotdeauna, mai mult chiar decât sperase și, în acea clipă, era cu adevărat mândră de fiica sa... de opera sa!

Masca sa cu aspect de pergament era iluminată de triumf. Jovialitatea, buna dispoziție de care nu se despărțea toată ziua,

o făcură să cucerească simpatia contelui des Landes.

***

Singură acum, familia era reunită în micul salon. Servitorii veneau și plecau în mod discret pentru a face puțină ordine și a servi vinul de Porto. Se stinseseră lustrele prea luminoase. Câteva lămpi ascunse dădeau o lumină domoală. Contele des Landes și doamna Monsabré discutau ca doi școlari.

Jean-Jacques, așezat foarte aproape de Irene, în fața unei mese vechi pe care deschisese niște albume, îi arăta fotografii de familie.

Doamna des Landes, brusc îngrijorată, veni să se aplece peste umerii tinerilor, pe care-i înconjură cu brațele. Îi întrebă, încercând să-și ascundă neliniștea:

– Clairette a plecat? V-a spus la revedere?

Nu mi-am văzut nepoata în clipa când îmi luam rămas-bun de la toți. Voiam s-o rețin de asemenea în această seară. Oare nu este prima reuniune de logodnă?

– Claire trebuie să fie încă aici, mamă. N-ar fi plecat fără să te anunțe.

Irene, cu pupilele dilatate, îl privea cu tristețe pe Jean-Jacques. Nu făcu nici o remarcă și, pentru prima dată, strânse ea însăși mâna logodnicului care o privi uimit, fără să înțeleagă. Cât despre doamna des Landes, după ce auzise remarca judicioasă a fiului, îngrijorarea păru să-i sporească. Se grăbi spre scara largă, o urcă în fugă și intră în apartamentul său. Aprinzând lumina, strigă:

– Clairette, ești aici?

Claire d'Ermante se refugiase în baie.

În picioare în fața oglinzii mari, ținea într-o mână un creion negru pentru conturul ochilor și în cealaltă un prosop. Își văzu mătușa în imaginea din oglindă. Se întoarse dintr-o săritură.

– Mătușă, iartă-mă că am intrat pe domeniul tău fără permisiune... nu pot să reușesc să... să.... să-mi refac.... machiajul ochilor....

Vocea i se gâtui. Căzu brusc, suspinând, în brațele contesei.

Doamna des Landes avea o inimă mare. Sufletul îi era înțelegător și judecata miloasă. Deși deseori își dojenise cu asprime nepoata pentru ceea ce numea "nepăsarea tinereții", în acea clipă simțea că o adevărată suferință o zdruncinase pe Claire. O lăsă să plângă și o alintă pe tânăra fată. Știa că această fire era incapabilă să simtă îndelung un sentiment puternic, dar furtunile rapide, nu fac mai puține ravagii.

Când hohotele i se liniștiră, Claire vorbi. Cu o voce întretăiată, uneori cu gesturi nerăbdătoare și mișcări de revoltă, își mărturisi visul, deziluzia, gelozia, ranchiuna.

– Oare cum s-a putut întâmpla asta, mătușă? Nu fusese stabilit că Jean-Jacques se căsătorește cu mine? Cu mine care-l cunosc

atât de bine, care am fost crescută cu el. Doar eu l-aș putea face fericit, sunt sigură.... Oare ce se va întâmpla cu mine acum? Când va muri mătușa d'Ermonte, voi fi singură pe lume... Jean-Jacques a fost dintotdeauna soțul meu! Și cu cine se căsătorește! Cu o tânără fată care apare brusc de nu știu unde... fata unei croitorese! Da, am auzit mai multe persoane spunând asta în această după-amiază. Ei bine, nu este posibil, nu este posibil.... Oh! este foarte frumoasă, sunt de acord.... mai frumoasă decât mine... dar pare atât de mândră, atât de dură, atât de pretențioasă! Rece ca marmura.

Îl ia de soț pentru numele său și cu siguranță pentru bani.... Mătușă, mătușă, sunt atât de nenorocită și o urăsc pe această Irene, o detest!

– Calmează-te, draga mea, te rog. Șterge-ți lacrimile. Răspunde-mi sincer: fiul meu ți-a făcut vreo declarație de dragoste? A făcut planuri de viitor cu tine?

– Nu, desigur, nimic precis.... dar....

– În ceea ce te privește, nu te-ai jenat să-ți răspândești amabilitățile pentru toată lumea. Ai fost întotdeauna pentru Jean-Jacques o soră și nu o logodnică. Inimii nu i se comandă, biata mea iubită și cred că nu știi ce este dragostea...

Claire nu mai plângea. Nu mai simțea de acum decât mândrie rănită, gelozie și poate tristețea de a vedea încheiată intimitatea unei camaraderii îmbinate cu tandrețe, cu vărul său. Descoperi brusc o dragoste adevărată pentru tânărul bărbat. Îl observase lângă Irene, prevenitor, respectuos.... în sfârșit, îndrăgostit! Surprinsese priviri înflăcărate, cuvinte, inflexiuni ale vocii: toate acestea îl dezvăluiau pe Jean-Jacques sub un nou aspect, îl descoperise.

Totuși, reuși să-și rearanjeze fața, și acum părea să-și asculte mătușa mai calmă.

– Evident, mica mea Clairette, ai luat drept dragoste ceea ce nu era. Vei recunoaște curând că te-ai înșelat, când vei iubi cu adevărat...

Haide, vino, deoarece nu se poate prelungi absența noastră. Vei cina cu noi.

Un fulger trecu prin privirea Clairei. Acesta nu-i scăpă doamnei des Landes, care fu profund mâhnită. Așadar, deocamdată nu era decât o aparentă resemnare în acel suflet în care simțea mocnind cele mai rele intenții.

De altfel, Claire răspunse repede, aproape cu mânie:

– Iartă-mă, mătușă, nu pot rămâne în seara asta. Mai întâi, pentru că mătușa d'Ermonte este foarte suferindă și s-ar neliniști dacă nu mă voi întoarce. Apoi, nu voi fi stăpână pe nervii mei!

Adăugă pe un ton mieros:

– Îți promit că dacă domnișoara Monsabré îmi devine verișoară, îi voi face o bună primire, dar nu este încă nimic oficial, nu-i așa?

– Ești o fetiță ciudată, nu se putu împiedica să spună contesa des Landes.

– Totuși, mă iubești, mătușă? Sunt o copilă răsfățată, am nevoie ca întotdeauna cineva să se ocupe foarte mult de mine....

Oh! această fire cochetă care ieșea fără încetare la suprafață! Cât de mult o neliniștise deja pe contesă! Astăzi, simțea o indispoziție de neînvins, ca un presentiment de primejdie...

Cu o voce tristă, dar pe care se străduí s-o facă afectuoasă, răspunse:

– Da, întoarce-te acasă, draga mea. Este mai bine. Vino să mă vezi mâine și vom duce la bun sfârșit vindecarea inimii tale...

Fără să răspundă, Clairette coborî cu mătușa sa.

Luându-și rămas-bun, fu cu fiecare de o exuberantă amabilitate, mai deosebită chiar cu Jean-Jacques, cu care vorbi ca și când nimic nu se schimbase în viața lor.

Să iubești și să suferi!

Aceste două sentimente există în fiecare ființă omenească și fac parte din viață.

Femeia – mai ales tânăra fată – iubește mai întâi cu inima, cu gândul, cu tot ceea ce înseamnă imaginație, vis și nevoie de devotament. La ea, trupul urmează rațiunea și

deseori se trezește mult timp după ce sufletul se dezvăluie.

Bărbatul, dimpotrivă, se emoționează și vibrează mai întâi fizic. Apoi, îi trece... uită... până în ziua în care spiritul său întâlnește un spirit feminin apropiat de al său, până în clipa în care instinctiva și puternica sa nevoie de protecție îl îndeamnă să formeze o familie.

Acest "decalaj" al începuturilor sentimentelor este de obicei cauza jignirilor, ciocnirilor, stângăciilor unuia și ale celuilalt, revoltelor amorului-propriu.... a suferinței și lacrimilor.

Aceasta fu și povestea lui Jean-Jacques și a Irenei. Ea iubea. Își dăruise sufletul și viața. Totul era acolo.

Și el iubea, cu toată pasiunea tinereții. În acest caz, de ce să lupte împotriva pornirilor? De ce să piardă plăcerile când timpul trece atât de repede? Dorința ardentă cerea demonstrații exterioare. Voia cuvinte tandre, îmbrățișări, sărutări. Irene îl respingea cu blândețe, în numele convenienței, al

demnității și chiar al iubirii lor. Spunea zâmbind, "că aveau toată viața"... și nu voise niciodată să-i dăruiască buzele!

Pentru a acționa astfel, Irene se străduia, iar Jean-Jacques se irita.

Cina de logodnă trebuia să aibă loc la petrecerea de Crăciun.

Mai înainte, doamna Monsabré se hotărî să facă o scurtă călătorie la Paris, cu Irene.

Spre marea uimire a mamei sale, tânăra fată propuse ca de data aceasta să meargă singură în capitală.

– Singură! Oare de ce? Eu însămi am multe de făcut nu numai pentru cliente, ci și pentru noi, în vederea căsătoriei tale.

– Mamă, voi face toate comisioanele; asta te va scuti de oboseală și atelierul nu va fi părăsit.

– Oh! cea mai bună lucrătoare este conștiincioasă și ne înlocuiește perfect când trebuie. Te crezi oare complet emancipată? Acum, când ești logodită, nu este potrivit să călătorești singură.

Sunt sigură că nici Jean-Jacques n-ar fi de acord...

Și doamna Monsabré își șterse o lacrimă care-i apăruse în colțul ochiului:

– Dacă sunt fericită pentru căsătoria ta, Irene, știu totuși că-mi voi pierde fiica, sau aproape. Așa că, să nu ne despărțim mai înainte.

Înduioșată, Irene nu insistă.

Oare de unde îi venea această nevoie de singurătate completă? Ah! asta pentru că era atât de obosită să se înfrâneze fără încetare: să se înfrâneze față de mama sa, să se înfrâneze mai ales față de Jean-Jacques; avea senzația unei permanente sufocări. Să-și ascundă astfel gândurile, să-și potolească impresiile, să-și rețină avânturile, îi provoca o suferință fizică. Nervii nu-i mai rezistau.

Jean-Jacques își manifestă dorința de a le însoți pe cele două doamne, dar Irene se opuse energic.

– Este o călătorie de afaceri, mintea îmi va fi preocupată de o mulțime de lucruri

materiale. Ce înseamnă câteva zile fără să ne vedem, pentru că în curând nu ne vom mai despărți!

Jean-Jacques insistase, protestase, apoi se resemnase, găsind totuși motivele invocate de tânăra fată nesemnificative. Nu înțelegea utilitatea acestui sacrificiu.

La Paris, Irene se simți mai bine. Atenția îi fu distrasă de viața trepidantă care contrasta atât de mult cu liniștea din Touraine; îi plăcea să aleagă materiale, să facă și cumpărături. Doamna Monsabré părea fericită s-o răsfețe și căuta prin toate mijloacele să-i facă plăcere.

Și apoi, era mândră că fiica sa, a cărei frumusețe nu trecea neobservată, chiar pentru atâtea femei frumoase și elegante, fie în magazine, fie în restaurante și în saloanele de ceai, unde celor două femei le plăcea să ia gustarea de după-amiază.

Într-o după-amiază, Irene își exprimă intenția de a merge la Muzeul Luvru.

– Ei bine, vei merge fără mine, îi spuse mama sa, pe care lucrurile de artă o lăsau

indiferentă. Am întâlnire cu domnul Miller, știi, furnizorul nostru de mătăsuri de Lyon. Se află în trecere prin Paris; mă duc să-l văd la magazinul său de vânzări de pe strada Petits-Champs.

Îmi va arăta noile eșantioane; n-am nevoie de tine pentru asta, și pentru că-ți place, du-te la Luvru; ne vom întâlni la hotel, la ora șase.

Irene petrecu două ore străbătând marile galerii splendide ale muzeului; întârzie în fața pânzelor care-i rețineau privirile. Școala italiană o încânta. Își aminti studiile sale, lecturile și de asemenea discuțiile cu vicontele și mai ales cu doamna des Landes. Se simțea foarte apropiată de sufletul viitoarei soacre. Se gândi de asemenea la viitorul când îi va fi permis să meargă la brațul soțului său, al prietenului său, cel mai drag însoțitor și confident.

În acea clipă, nu va mai exista nimic pe lume care să-i impună vreo constrângere. Va fi liberă să iubească la lumina zilei, liberă să-și

exprime toate gândurile.... va putea, în sfârșit, să trăiască!

Se gândi cu strângere de inimă că nu-i scrisese încă logodnicului de patru zile, de când era la Paris; îi trimisese doar o ilustrată pentru a-i spune că avusese o călătorie plăcută și exista acolo, în poșetă, o scrisoare primită în aceeași dimineață.

Se așeză pe o banchetă și începu să recitească rândurile înflăcărate:

"Draga mea Irene,

Am primit răvașul tău și de atunci, în fiecare zi pândesc poștașul care să-mi aducă o scrisoare lungă, în care să te simt foarte aproape de mine.

Să știi că această despărțire mă chinuie mult. Sunt un impulsiv, Irene, dar mă supun judecății tale cuminți care îmi pare, evident, și logică, dar de care mă costă să ascult.

Aș fi fost atât de fericit să alerg prin magazine cu tine și cu mama ta, să alegem

rochii frumoase și bijuterii, niciodată destul de frumoase pentru tine...

Întoarce-te repede, draga mea logodnică, întoarce-te repede.... Totul aici te cheamă; parcul pare să plângă sub promoroacă, pianul este mut, păsările zgribulite, cărora îți plăcea să le dai firimituri te cheamă cu strigăte puternice, mama îți rostește numele la fiecare cinci minute, iar eu, oh! Irene a mea, sunt ca un trup fără suflet și nimic nu mă mai interesează.

Deseori mă întreb dacă înțelegi bine puterea dragostei mele și dacă mă iubești la fel de mult cât te iubesc eu... Când îmi ești alături, îmi pari distantă și totuși, acum când ești departe, am impresia că ești mereu aici, cu mine, în gândurile și visurile mele... scrie-mi, Irene, și mai ales întoarce-te, întoarce-te cât mai repede.

Îți acopăr cu sărutări mâinile pe care aș vrea să le țin mereu, mereu în ale mele.

Te iubesc.

Al tău, Jean-Jacques"

Recitind aceste rânduri, Irene fu cuprinsă de un fel de remușcări, înțelegând că-l făcuse să sufere pe Jean-Jacques. În această perioadă a anului, zilele sunt scurte și muzeele sunt obligate să închidă foarte devreme. Se grăbi să se întoarcă pentru a ajunge înaintea mamei sale în camera lor de hotel și să aibă astfel răgazul de a-i răspunde îndelung lui Jean-Jacques. Avea deja în minte frazele pe care voia să i le scrie; îi va cere iertare, își va recunoaște afecțiunea... se va arăta în sfârșit cum era în realitate.

Dar, când se instală în fața unui teanc de hârtii, cu stiloul în mână, îi fu imposibil să scrie o literă.

Pe foaia albă, scrisese:

"Dragul meu Jean-Jacques...."

Și atâta tot.

Cu cotul rezemat de masă, se lăsă dusă de plăcerea de a visa, dorindu-și cu ardoare prezența lui Jean-Jacques, dar neștiind cum să i-o spună. Doamna Monsabré deschise brusc ușa.

– Te-ai întors deja, spuse aceasta. Pică bine. Imaginează-ți că domnul Muller are în această seară niște locuri la Odeon și ne oferă două. Este o lojă. Se joacă Arleziana. Du-te și schimbă-ți rochia și... Dar ce ai de nu-ți face plăcere?

Într-adevăr, Irene își privea mama cu o ciudată expresie de tristețe.

– Dar, mamă, mi-ai spus întotdeauna că o logodnică nu trebuie să meargă nici la teatru, nici la bal fără logodnicul său.

– Da, în același oraș. Dar la Paris, Jean-Jacques nu poate găsi nepotrivit să petreci o seară la teatru cu mama ta. Și apoi, nu-l pot refuza pe domnul Muller, care mi-a oferit ocazia minunată de a profita de tot ce are mai frumos ca mătăsuri.

Și observând cuvintele pe care le scrisese fiica sa:

– Ia te uită, îi scrii lui Jean-Jacques. Termină scrisoarea și grăbește-te să te îmbraci...

Dar Irene împinse hârtia la o parte și, a doua zi, vicontele des Landes nu găsi nimic pentru el în corespondența pe care o aduse poștașul la castel.

Când cele două femei ajunseră la teatru, domnul Muller le aștepta sub peristil. Irene îl cunoștea, deoarece venise de mai multe ori la Tours pentru afaceri comerciale. Era un bărbat de circa cincizeci de ani, cu prestanță și mereu zâmbitor.

Le întâmpină pe doamna și pe domnișoara Monsabré cu aceste cuvinte:

– Aș fi preferat să vă ofer o seară mai distractivă, deoarece pentru Arleziana, va trebui să vă pregătiți batistele... Dar Arleziana este o operă foarte frumoasă. Ah! dar am uitat să vi-l prezint pe nepotul meu...

Irene remarcase imediat un bărbat tânăr care stătea rezervat lângă domnul Muller:

– Raymond Darbois, fiul surorii mele mai mari, căreia îi datorăm această lojă. Raymond este ziarist, meserie care prezintă multe avantaje, nu-i așa nepoate?

Tânărul bărbat se înclină, în timp ce domnul Muller continuă:

– Ți-am vorbit deseori despre doamna Monsabré și despre fiica sa, domnișoara Irene.

Tânărul bărbat își întrerupse unchiul:

– Sunt încântat să vă cunosc, doamnelor. Dar să urcăm, dacă permiteți, curând este timpul.

Într-adevăr, mulțimea invadase culoarele și scările. Raymond Darbois conduse grupul și curând fură instalați toți patru într-o lojă de la al doilea balcon.

Și povestea dramatică a Arlezienei se desfășură, făcând să apară în mintea Irenei gânduri sumbre. În aparență, rămase impasibilă și când la scenele cele mai dureroase simți în gât acel nod premergător

lacrimilor, făcu un asemenea efort de voință, încât nici un mușchi de pe fața sa nu păru să tresară. Doamna Monsabré își tamponă obrajii cu batista împodobită cu dantelă.

Raymond fusese puternic impresionat de frumusețea Irenei și o privea mai des decât pe actori.

– Este frumos, nu-i așa? îi murmură când căzu cortina.

Tânăra fată ridică spre el o privire distantă.

– Da, domnule, dar este oare posibil să se întâmple asemenea nenorociri?

– Nu credeți că se poate muri din dragoste?

– Da, poate, se moare din dragoste, dar să te sinucizi este altceva... Oare nu există mereu datorii care trebuie să te lege de viață?

– Trebuie să fiți foarte puternică, domnișoară. Este ușor să discuți despre aceste lucruri, când ești doar spectatorul unei drame... și nu unul dintre actorii ei...

Irene nu răspunse. Acceptă ajutorul lui Raymond pentru a-și pune mantoul.

Se gândea la Jean-Jacques.

– Poate și el se îndoiește de mine?

Fu cuprinsă din nou de nevoia care o chinuise după-amiaza: să-i scrie, să-i vorbească din toată inima și cu toată severitatea. Acum, regreta că fusese de acord cu această seară; avea impresia că era vinovată față de logodnicul său.

Fusese surprinsă că domnul Muller nu făcuse aluzie la apropiata sa căsătorie. Oare doamna Muller nu-i spusese nimic? Nu, cu siguranță. Deoarece Raymond, curtenitor și fără îndoială politicos, se arăta totuși prevenitor față de ea, ca pe lângă o tânără fată pe care vrei s-o faci să înțeleagă interesul pe care i-l porți.

Insistă s-o facă pe doamna Monsabré să accepte un supeu într-o braserie de pe bulevarde și Irene, oarecum amețită de șampanie și fum, se arătase mai veselă și vorbi mai mult.

Raymond le conduse pe doamnele Monsabré cu mașina până la hotel și solicită favoarea unei alte întâlniri înainte de plecarea lor.

Doamna Monsabré acceptă să se întâlnească poimâine într-un salon de ceai:

– Va fi pentru a vă spune la revedere, deoarece la sfârșitul săptămânii ne întoarcem la Tours.

Irene, foarte obosită, nu vru să înceapă o discuție cu mama sa; preferă să aștepte a doua zi pentru a se explica, deoarece era foarte hotărâtă să refuze această invitație și va găsi un pretext.

Era ora două dimineața; era obosită și contrariată.

Se culcă și adormi profund.

Când se trezi, era aproape ora zece. Doamna Monsabré făcea pachete, consulta liste, umbla de colo-colo prin cameră.

– Te-am lăsat să dormi, spuse...

Și începu să vorbească, după cum avea obiceiul, despre nenumărate detalii care n-o interesau pe fiica sa, părând că uitase de seara din ajun și de logodna Irenei.

Când se bătu la ușă, strigă "intrați", imperativ: camerista aducea un buchet de

flori care tocmai fusese livrat pentru domnișoara Monsabré.

Irene, care terminase să se îmbrace, ieși din cabinetul de toaletă și desfăcu florile: erau niște trandafiri superbi; o carte de vizită căzu jos. Tânăra fată o ridică și citi:

Raymod Durbois.

Fu picătura de apă care făcu să se verse paharul. Irene, calma, ponderata... Irene tăcuta, resemnata. Irene se înfurie cum doamna Monsabré n-o văzuse niciodată.

– Iată ce ai făcut, mamă... Ce nebună am fost să te urmez aseară. Aș fi putut să mă gândesc că domnul Muller al tău va fi flancat de un nepot... Aș fi putut să mă gândesc că ai trecut sub tăcere logodna mea cu Jean-Jacques! Nu știam ieri în ce măsură îmi pierdusem deja sângele-rece. Să mă stăpânesc, mereu să mă stăpânesc... Și de ce? Pentru cine? Ei bine, iată ce fac cu aceste flori...

Și luând buchetul, îl aruncă pe jos.

– Îl iubesc pe Jean-Jacques, auzi, îl iubesc și nu pentru că se numește conte des Landes,

nu pentru că este bogat, ci pentru că-mi place și că-l iubesc pur și simplu.... Și vreau să ne întoarcem la Tours chiar astăzi...

Și Irene se prăbuși, izbucnind în plâns.

Doamna Monsabré era stupefiată.

– Nu înțeleg, Irene, de ce te înfurii astfel... Chiar nu ai de ce. Când trimiți flori unei fete, n-o insulți. Așa se face în societate. Vei primi și altele, și omagii, chiar și când vei fi contesă...

La cuvintele "așa se face în societate", Irene strigă printre suspine:

– Te rog, mamă, nu-mi mai repeta fără încetare "așa se face" sau "așa nu se face". Pentru că ai făcut un lucru care nu se face... dându-mi ca însoțitor un tânăr care...

Fu rândul doamnei Monsabré să-și întrerupă fiica.

– Dar nu știam că nepotul va fi acolo, ți-o jur... Domnul Muller nu mi-a spus. Da, am greșit că nu l-am anunțat despre logodna ta... Dar nici nu m-am gândit la asta, tot timpul am vorbit numai despre afaceri; doar în clipa

când să ies, după ce am semnat înțelegerea pentru mătăsuri mi-a făcut invitația... Credeam că vom avea tot timpul să-i vorbim despre Jean-Jacques, dar... prezența lui Raymond Darbois a dat totul peste cap. Încă o dată, nu este vina mea.

Irene înțelese că poate evenimentele se înlănțuiseră astfel, fără voia mamei sale. Se liniști și-și reveni treptat: da, se înșelase, exagerase... Își sărută mama, apoi spuse:

– Acum, n-ai decât să-i trimiți un bilet domnului Muller și incidentul va fi închis. Dacă am lua trenul astăzi?

– Astăzi este imposibil, dar poți să-i scrii lui Jean-Jacques că vom sosi sâmbătă...

Era doar joi.

Irene se lăsă din nou condusă de fatalitate.

În timpul zilei, găsind un pretext legat de afacerile comerciale, doamna Monsabré se duse să-l vadă pe domnul Muller și-l informă despre logodna Irenei. Atitudinea doamnului Muller deveni rece:

– Vă felicit doamnă, pentru această frumoasă, foarte frumoasă căsătorie a fiicei dumneavoastră; într-adevăr, este demnă să devină contesă. Totuși, ar fi trebuit să mă anunțați ieri și nu v-aș fi prezentat pe nepotul meu. Știți oare că s-a îndrăgostit la prima vedere? Sărmanul bărbat, nu are noroc...

Doamna Monsabré era tulburată: avea impresia că fusese prinsă în greșeală ca o fetiță.

Se scuză cum putu și-și luă rapid rămas-bun.

Domnul Muller se duse imediat să-și vadă nepotul la biroul ziarului la care lucra. La ce bun să aștepte pentru a-l anunța? Nu era mai bine să risipească brusc visul?

Raymond ascultă explicațiile unchiului, fără să-l întrerupă, fără să facă vreo remarcă, nici vreun reproș.

Desigur, din ajun, o purta pe tânăra fată în gând; îi plăcuse enorm și dragostea, marea dragoste i se instalase în inimă.

– Bine, unchiule, spuse simplu, să nu mai vorbim despre asta... Voi rămâne flăcău bătrân, ca tine.

– Nici vorbă! nu vor lipsi alte fete tinere pentru că... la urma urmei, pentru a te putea atașa de o femeie, nu este de-ajuns doar o seară...

Dar lui Raymond i se părea că i se înșelase încrederea prezentându-i-se o tânără atât de frumoasă, atât de seducătoare, într-un cuvânt atât de periculoasă, fără să i se spună că nu era liberă. Simțea nevoia să se răzbune.

Vru să se arate totuși un bărbat de lume.

Îi trimise domnișoarei Monsabré o carte de vizită cu aceste cuvinte:

"Cu respectuoasele mele scuze și urări sincere de fericire".

***

A doua zi, Jean-Jacques des Landes primi de la logodnica sa următoarea scrisoare:

"Dragul meu Jean-Jacques,

Nu mai fi trist, sosesc. Ne întoarcem la Tours sâmbătă seara și duminică voi fi lângă tine.

Voi ști să mă fac iertată că nu ți-am scris îndelung, după cum ți-ai exprimat dorința, dar mama și cu mine am fost foarte ocupate. Îți voi aduce ultimele vești și ultimele noutăți de la Paris.

Mă grăbesc să văd din nou Aulnes și să mă plimb cu tine pe aleile din parcul atât de frumos în ciuda hainei de iarnă! Mă simt bucuroasă ca o fetiță care vine în vacanță și îți încredințez mâna mea cu toată sinceritatea și tandrețea.

Irene"

În ciuda dorinței și eforturilor sale, Irene nu putu să-i scrie altceva. La fel ca întotdeauna, femeia îndrăgostită se închidea,

se ascundea sub fațada cuvintelor și a atitudinilor comandate.

Jean-Jacques era singur în fumoar. Citi de mai multe ori aceste rânduri, căutând să le găsească un alt sens. Chipul îi exprima o imensă dezamăgire.

Pierdut într-o tristă visare, cu foaia în mână, retrăia ultimele trei luni în timpul cărora dragostea sa părea că sporise. Ah! cât de lungă i se părea această logodnă! Îi reproșa Irenei lipsa de încredere și-i era teamă de viitor. Îi reveniră în minte mai multe fraze surprinse pe buzele străinilor, în cursul conversațiilor de salon. Ascultase reflecțiile lipsite de amabilitate ale tatălui său. Văzuse zâmbetele ironice de pe buzele Clairei d'Ermonte. Știa bine că Irene nu era simpatizată, din cauza acelei aparente mândrii. În acea clipă, îi era teamă că nu era iubit.

Suferința îi era mare! Făcea eforturi pentru a o alunga. Alinarea îi venea când își amintea cuvintele mamei sale. Doamna des Landes era

singura care-l aproba și-l încuraja în alegerea sa. Își amintea ultima lor întrevedere în care-și exprimase temerile: "Dar, dragul meu copil, Irene este rezervată din pudoare, de asemenea din modestie, deoarece se crede inferioară, socialmente vorbind. Nu-și poate arăta fericirea. Când veți fi căsătoriți, îți va destăinui toate gândurile. Te iubește, copilul meu, am această certitudine".

– Oare de ce nu mi-a spus-o niciodată?

– Poate n-ai găsit mijlocul de a-i obține mărturisirile? Ești înflăcărat, exaltat.... îi este teamă de tine!

– Oh! mamă, știe că sunt un bărbat de onoare și că nu voi abuza niciodată de încrederea sa. Sufletul și mintea ei le doresc.... mai mult decât frunmusețea...

Jean-Jacques fu smuls brusc din visare. O voce cristalină striga:

– Oare nu este nimeni aici? Acum în castel se intră ca într-o moară! Ah! ești acolo, Jean-Jacques? Bună ziua, vere! Bună ziua, logodnic fericit!

Tânărul bărbat nu avu timp să adopte o atitudine. Clairette era în fața sa, îmbujorată sub toca de blană. Avea ochii strălucitori, puțin înfierbântați. Era fermecătoare. Ce contrast cu imaginea trufașă pe care Jean-Jacques o purta în suflet! În mod inconștient, fu fericit de această distragere de la gândurile sale sumbre.

Fusese înștiințat de mama sa despre criza sentimentală a verișoarei. Nu-i dăduse importanță. "Naivitate și teatru", răspunsese.

Totuși, fusese rezervat, suprimând sărutările frățești, glumele prietenești, în sfârșit, tot ceea ce crease intimitate între cele două ființe.

De data aceasta, avu un elan afectuos:

– Ești drăguță, micuța mea Clairette, să vii să-mi ții puțin companie.

– Cu atât mai mult cu cât nu pari foarte vesel, îl întrerupse Claire. Hotărât lucru, marea dragoste nu îți prieste... Uite, îți pierzi scrisorile dulci...

Ridică repede scrisoarea Irenei, pe care Jean-Jacques o lăsase să cadă ridicându-se pentru a-și întâmpina verișoara.

Aceasta spuse, ironic:

– Se poate citi? M-ar interesa atât de mult să știu ce-ți scrie "ea". Mi se pare că aș ști să redactez atât de bine scrisori de dragoste! Haide, vrei să mi-o arăți.... spune?

Supărat, Jean-Jacques prinse degetele care strângeau scrisoarea.

– Nu, Claire. Dă-mi-o înapoi...

Tânăra fată oftă.

– Este adevărat, nu mai sunt confidenta ta... acum nu mai sunt nimic pentru tine... Ține, păstrează-ți secretele. Le am și eu pe ale mele, dragul meu!

Ochii negri se umplură de lacrimi. Fără să vrea, Jean-Jacques era emoționat. Între cei doi tineri se lăsă tăcerea, una dintre acele tăceri tulburătoare în care judecata este descumpănită, în care biata mașină umană nu mai știe bine ce vrea, ce trebuie să facă.

Dragostea unei ființe distante și misterioase, aproape o umbră, umplea inima lui Jean-Jacques, înfierbântându-i sângele... dar viața radioasă, exuberantă, era în fața lui, reală, vibrantă...

Totuși își reveni.

– Mama m-a rugat să mă duc să-i tai ramuri de brad din care vrea să facă pomi de Crăciun pentru școli. Vino cu mine, Clairette. Nu mă voi duce s-o iau pe Irene decât la ora patru. Avem timp să facem o plimbare prin parc.

– Să știi că este foarte frig.

– Sensibilă la frig, acum? Oare nu mai ai "îndrăzneală"? Ai patinat anul acesta?

– Nu, nu încă. M-am săturat de aceste alunecări pe gheață! Aveam mai multă rezistență decât tine, domnule văr! Eu, sensibilă la frig... Am o rochie de lână, și-mi scot mantoul. Să mergem să alergăm... Prinde-mă!

Înainte ca tânărul bărbat să aibă timp să răspundă, se repezi prin saloane, în vestibul, coborî cu toată viteza treptele de la intrare și alergă spre prima alee care-i apăru în față.

Jean-Jacques o urmă. Surprins, mai întâi o pierdu din vedere. Dar era iarnă. Nu erau frunze în copaci, nici flori în tufișuri. În plus, poleiul din noaptea precedentă nu se topise și terenul era alunecos.

La o cotitură a aleii, Jean-Jacques zări rochia Clairettei.

Strigă:

– Fii atentă, nebună mică, nu alerga atât de repede. Știi bine că a înghețat în jurul bazinului. Ai să cazi!

De departe, Claire îl sfidă. Dar fu obligată să încetinească, respirând greu. Jean-Jacques i se alătură în clipa în care ajunse la picioarele unei statui din marmură. Dintr-o săritură, vru să-i scape. Făcu un pas greșit, alunecă... Tânărul bărbat o prinse în brațe și susținând-o, se rezemă cu spatele de soclul tare.

Nu spuseră nici o vorbă. Se priviră drept în ochi, cu o senzație tulburătoare... și buzele lui Jean-Jacques atinseră fața Clairei, fără ca aceasta să se gândească să se eschiveze.

Capitolul 4

În aceeași seară, fu celebrată cu fast logodna oficială a lui Jean-Jacques des Landes cu Irene Mousabré, la castelul din Aulnes.

Irene era frumoasă, chiar mai frumoasă! În ciuda stăpânirii sale, radia. Licăriri fosforescente sclipeau în ochii săi de safir care eclipsau strălucirea ochilor de culoare închisă ai Clairettei, cum unele stele foarte scânteietoare împiedică să se vadă aștrii mai îndepărtați.

Rezonabila și rațională Irene se hotărâse să-i dea lui Jean-Jacques sărutul de logodnă.

Credea că acum avea dreptul și că era datoria sa: datorie foarte plăcută pentru inima ei iubitoare.

Deveni tandră, aproape provocatoare, slabă.

Strălucea cu toată ardoarea și inteligența sa.

Contesa des Landes o observă: "Nu mă înșel, se gândi aceasta, fiul meu va fi fericit cu o asemenea soție".

Dar în acea clipă, psihologia sa era pe picior greșit: nu observase nervozitatea Clairei... nu văzuse că Jean-Jacques suferea! Oh! mister al sufletelor! Cine va explica vreodată de ce brusc, devin oarbe?

Și doamna Monsabré era foarte fericită. Contele era bucuros. Invitații de o veselie plină de antren. Drama se juca doar între cei trei tineri, crudă în umanitatea ei!

Jean-Jacques își ascundea gândurile și amintirea care-l ardea încă, sub o mare agitație. Părea că nu se vede schimbarea de atitudine a Irenei.

Vorbea, se exterioriza mult și, fără ca nimeni să observe, n-o scăpa din ochi pe verișoara sa Claire.

Serata se desfășură și se încheie după rânduielile convenționale în societatea înaltă.

De mai multe ori, Irene vru să se izoleze cu logodnicul său. Căută să-l antreneze în vreun colț liniștit când dansau împreună, sau să înceapă una dintre discuțiile pe care le aprecia atât de mult de obicei. Dar, de fiecare dată, Jean-Jacques știu să evite să rămână singuri.

"Oare ce are? se gândi tânăra fată, cuprinsă de teamă. Pare să mă evite. Ce-am făcut să-i displac?"

Lupta împotriva presentimentelor care o copleșeau, vrând să se convingă că doar emoția îi producea celui pe care-l iubea acea stare ciudată și neobișnuită.

Ca pentru a căuta protecție, se duse să se așeze lângă contesa des Landes.

– Pari obosită, copila mea, spuse cu blândețe mama lui Jean-Jacques.

În ochii Irenei apărură lacrimi.

– Nu, doamnă... dar știți, fericirea mea este melancolică. Marile bucurii mă doboară, ca și durerile.

Era pentru prima dată când Irene ceda să-și exprime puțin din viața sa interioară – ființele cele mai puternice au uneori nevoia să găsească un punct de sprijin – fusese obligată să mintă. Doamna des Landes simți modificarea adevărului. Din delicatețe, de teamă să nu greșească, nu îndrăzni să pună întrebări mai precise. Luă mâinile Irenei. Acestea tremurau; erau reci, în ciuda atmosferei supraîncălzite din saloane.

– Te înțeleg, draga mea, spuse. O femeie nu uită niciodată emoțiile dragostei. Am trecut și eu prin asta. Bucurie, durere, voluptate, tandrețe și teamă, toate aceste stări sufletești se confundă deseori în inima noastră prea slabă, pentru a ne face să simțim o emoție neînchipuită. Dar ești puternică, Irene și iubești... totul devine ușor când îți oferi viața unei ființe... care de asemenea te

adoră, adăugă, căutându-și din ochi fiul care în acea clipă dansa cu Claire d'Ermonte.

Irene găsi puțină liniște în cuvintele contesei. Se abandonă, încrezătoare, afecțiunii materne cu care principiile aspre ale doamnei Monsabré n-o obișnuise.

Contesa pătrundea treptat misterul acestui suflet ciudat. În acea clipă, își regăsi clarviziunea de psiholog și se miră de atitudinea fiului său. O îngrijorare o frământă brusc. De ce oare Jean-Jacques părea că-și abandonase logodnica? N-avea de ce să se ocupe astfel de Clairette, mai ales după ce aflase de decepția verișoarei sale. Totuși, pasiunea sa pentru Irene era oare reală? De câte ori își exprimase în fața mamei sale sentimentele profunde! De ce se plângea de răceala aceleia care era toată viața și toată dorința sa? Iată de ce se afla acolo, foarte îndrăgostită, și el, Jean-Jacques cel pasionat și tandru, părea să fi uitat că era logodnica sa, că această tânără fată îi aparținea din tot sufletul.

Se întâmplase oare ceva?

În timp ce doamna des Landes gândea astfel, ținând încă în mâini degetele Irenei care se încălziseră, tânăra fată tăcuse. Orchestra continua să cânte în surdină. Un chelner trecu, purtând o tavă cu băuturi reci. Contesa îl opri.

– Ține, Irene, bea o cupă de șampanie. Așa... Iată-te din nou cu culoare în obraji. Acum, du-te și-ți găsește logodnicul, care probabil te caută.

Irene se ridică. Era înfloritoare în frumusețea sa strălucitoare și mai hotărâtă să nu-și ascundă dragostea...

Îl văzu pe Jean-Jacques îndreptându-se spre fumoar. Se repezi spre el, aproape alergând. Doamna Monsabré care-i observase mișcarea, o opri în trecere.

– Unde te duci, Irene? îi spuse prinzând-o de braț. Te observ... Găsesc că dai dovadă de lipsă de corectitudine. Fii atentă! Aici, suntem în "lumea bună". Am văzut că vicontele a dansat cu alte femei: asta din politețe. Așa trebuie să facă. Lasă-l puțin liniștit. Este în

fumoar, cu prietenii... Nu trebuie niciodată să pari a căuta un bărbat: îl plictisești... Știi bine ce ți-am repetat de atâtea ori: fă-te dorită. Așa că, fii corectă....

Fără să-și ascundă nerăbdarea, Irene răspunse simplu:

– Lasă-mă mamă, apoi intră cu hotărâre în încăperea în care se refugiaseră amatorii de tutun și de pocher.

– Așadar, ne-am pierdut, domnule logodnic, spuse ea glumind, luându-l pe tânărul bărbat de braț.

– Te căutam Irene.

Tânăra fată voia să-l regăsească pe acel Jean-Jacques pe care-l cunoscuse dintotdeauna: îndrăgostitul atât de tandru, cerând, implorând sărutările pe care ea i le refuzase mereu. Ah! cum regreta că nu-și ascultase inima! Dar această comedie se terminase; în scurt timp, va fi soția sa...

Orchestra cânta un boston.

Dansară...

Irene își aminti lecțiile domnului Berteau...

Oare de ce n-o mai strângea lângă el, ca atunci? De ce nu-i simțea răsuflarea pe ceafa care se înfiora? De ce nu-i vorbea? Vru să fie mai puternică. Comandă evoluția pașilor: Jean-Jacques o urmă automat, cu ochii ficși și mintea absentă. Curând, tânăra fată îl făcu să treacă, dansând, în vestibul, fără să se sinchisească de servitorii care-i observau. Oare nu erau logodiți? N-aveau dreptul la această izolare?

Continuând să danseze, intrară în sufragerie.

Încăperea era goală. Sunetele muzicii ajungeau slab până la ei.

Jean-Jacques n-o ținuse niciodată astfel fremătând în brațe. Dar rămase insensibil la acest abandon. Între Irene și Jean-Jacques exista un dezechilibru: nu aveau același punct de vedere!

Tânărul bărbat se obișnuise atât de mult s-o vadă pe Irene orgolioasă, glacială... mereu insensibilă, fără slăbiciuni... în mintea sa fusese asemenea unui vis inaccesibil, care

brusc i se păru diminuat, îndepărtat prin apropierea sa...

***

O oră mai târziu, castelul era complet tăcut. Jean-Jacques, înăbușindu-și suspinele în pernă, plângea ca un copil... sărutul Clairettei își făcuse treaba.

Capitolul 5

Irene se trezi greu, buimacă, după un somn bântuit de coșmaruri. Avea impresia că se întâmplase ceva foarte important. Avea o puternică durere de cap. Nu știa să spună cauza pentru care se afla în această stare inexplicabilă. Era oare bolnavă, sau mintea îi era tulburată? Sau era un nou avânt al fizicului asupra moralului și al minții asupra trupului?

Vru să reacționeze, să încerce să-și amintească, să precizeze faptele: era logodită, promisă în mod public vicontelui des Landes. O viață de dragoste, de bogăție, de

nenumărate bucurii i se deschidea în față. În acest caz, de unde venea tristețea? În acea clipă, ca o boală chinuitoare, își aminti balul! Nu înțelegea ce produsese acea schimbare de atitudine a lui Jean-Jacques față de ea. Voia să se răzbune? Era din supărare, din tachinare? Nu, nu. Nu era un bărbat care să glumească în problemele de dragoste.

Simți un imens regret pe care i-l produsese un act săvârșit, pe care voia să-l poată șterge din trecut, ca atunci când ștergi cu o linie a peniței un cuvânt nepotrivit dintr-o frază. Da, acum era sigură, mama sa avusese dreptate: fusese lipsită de demnitate. Oferise ceea ce nu i se ceruse... ceea ce, fără îndoială, logodnicul său era bucuros s-o roage. Coborâse de pe piedestalul său și, prin acest gest stângaci, poate își pierduse fericirea pentru totdeauna.

Oare ce să facă pentru a-l recuceri pe cel pe care credea că-l ofensase? Cât suferea în dragostea sa și în orgoliu, că nu putea să fie pur și simplu ea însăși! Dar astfel era, și nu putea face nimic. Avea dreptul să fie doar

femeia reprezentată prin aparențe: frumoasă, calmă, rece ca marmura în puritatea contururilor sale.

Irene își reluă chipul impasibil. Mama sa o găsi zâmbind imperceptibil, ca întotdeauna, cu tenul puțin palid și ochii frumoși umbriți.... sufletul se închisese în cutiuța sa.

Era lăsata secului. Un soare alb lumina orașul, încă de dimineață. În aer se simțea veselia.

Irene trebuia să prânzească la castel. În graba de a-l revedea pe Jean-Jacques, plecase mai devreme de ora fixată.

Ghemuită în spatele mașinii pe care o reținuse, renunțând în acea zi la tramvaiul prea zgomotos, se gândea la tristețea logodnei sale: Jean-Jacques devenise tăcut, distrat, preocupat. Făcea vizite, asista la dineuri, o copleșea pe Irene cu cadouri... dar în tot ce făcea, mintea lui părea absentă.

Pe zi ce trecea, Irene simțea prăpastia adâncindu-se tot mai mult. De mai multe ori, surprinsese între cei doi verișori priviri care o

îngrijorară. Oare Jean-Jacques n-o mai iubea? În acest caz, de ce nu-i mărturisea asta? Orice era de preferat minciunii și incertitudinii.

Totuși, Irene se agăța cu încredere de dragostea sa: "Când îi voi fi soție, totul se va explica, totul se va aranja".

Acum se grăbea ca data căsătoriei să fie stabilită... dată pe care sub diferite pretexte Jean-Jacques o amâna.

Irene suferea singură, în tăcere, nemărturisindu-și nimănui temerile, străduindu-se cu toate acestea să fie amabilă, zâmbitoare.

Când la indicațiile sale, șoferul făcu un viraj pe drumul îngust care ducea la Aulnes, avu impresia că se trezește dintr-un vis și făcu apel la energia sa. Fu cuprinsă de teamă.

Plăti cursa. Apoi intră pe poarta mică.

Portarul o văzu și o salută.

– Bună ziua, Firmin, spuse Irene. Știi oare dacă doamna des Landes este acasă?

– Doamna contesă a ieșit, domnișoară.

Tocmai este un sfert de oră de când am deschis poarta mașinii sale.

– Mulțumesc, Firmin. Mă duc să văd dacă domnul Jean-Jacques este acolo.

Era încă iarnă. În natură, nimic nu se trezise iar la viață. Totuși, la acea oră din mijlocul zilei, soarele trimitea raze de o căldură plăcută. Irene își descheie gulerul mantoului. Sângele îi reveni în obraji. Acum, nu mai era grăbită. Mergea încet, plăcându-i să admire peluza frumos întreținută. O luă pe aleile mici și se îndreptă spre bazin.

Era locul ei preferat din parc. De câte ori avusese cu Jean-Jacques acolo discuții interminabile, așezați amândoi pe bancă, nu departe de Statuia Frumuseții.

Se gândi că această grădină va deveni curând proprietatea sa, că va fi regină acolo și o bucurie nespusă o copleși, alungându-i tulburările și neliniștile. Această dorință de posesiune o avea nu din mândrie, ci gândindu-se la libertatea sa de acțiune, la orele de dragoste din care-i va fi formată viața

în această locuință pe care o va împărți cu Jean-Jacques.

***

Brusc, îi ajunseră la urechi zgomote de voci, mai întâi vagi, apoi mai distincte... Un hohot de râs lung și argintiu trecu prin aerul liniștit, ca un pocnet de bici. Acesta îi biciui dureros inima. Slăbită, se rezemă cu spatele de un copac, puțin mai retras de alee. În fața ei, la câțiva pași, Jean-Jacques și Claire stăteau în picioare în fața statuii, cu brațele înlănțuite în jurul taliei.

Putea să-i vadă și să-i audă, fără să fie zărită, cu condiția să nu-și piardă curajul.

Jean-Jacques spunea:

– Această statuie este într-adevăr foarte frumoasă. Mi se pare, Clairette, că n-am privit-o niciodată atât de bine. Văd cum o pune în valoare această lumină.

– Da... dar eu o consider lipsită de expresie. Privirea pare fixă, stinsă... iar trupul fără viață. Ia te uită, seamănă cu Irene.

Fața contelui se crispă.

– Da, îi seamănă: cel puțin așa presupun, adăugă cu o voce tristă. Aceeași puritate a liniilor, același mod admirabil de a ține capul.... aceeași răceală de piatră.

– Jean-Jacques, Jean-Jacques, nu este posibil, spune, n-ai s-o iei de soție? Încă o mai iubești? Răspunde-mi, te conjur...

Clairette se agățase de umerii vărului său. Ochii plini de lacrimi implorau.

În acea clipă, tânărul bărbat o strânse la piept și, de foarte aproape, îi spuse cu tărie:

– Nu știu decât un lucru, Clairette, că nu mă mai pot lipsi de tine... de parfumul tău... de sărutările tale. Știu de asemenea că sunt foarte vinovat față de domnișoara Monsabré. Trebuie să-i vorbesc și să-i cer să-mi înapoieze cuvântul dat. Ah! De ce, de ce seamănă astfel cu această statuie?

Pradă unei puternice emoții, Jean-Jacques, cu fața crispată, cu mâinile întinse spre marmura frumoasă pe care o privea, tulburat de o luptă interioară, își rosti discursul ca pe o blasfemie:

– Frumusețea asta! Pe soclu este scris "FRUMUSEȚEA". Mama a cumpărat odinioară această operă de artă a unui artist al cărui talent îi plăcea. Se inspirase dintr-o poezie a lui Baudelaire. Cunoști acele versuri, micuță Claire? Există o strofă gravată la picioare, alături de semnătura sculptorului. Ah! poet, artist, visător nesăbuit, te-a entuziasmat oare această rigiditate? Da, este frumos, este frumos. Ascultă.

Și Jean-Jeacques recită:

"Sunt frumoasă, o muritori! ca un vis din piatră,
Și sânul meu de care s-au lovit toți pe rând,
Este făcut pentru a-i inspira poetului o dragoste
Veșnică și tăcută, asemenea materiei.

Tronez peste cer ca un sfinx neînțeles:
Iubim o inimă de gheață cu albeța lebedelor
Urăsc mișcarea care deformează liniile
Și nu plâng niciodată și nu râd niciodată.

Poeții în fața înfățișării mele importante
Pe care am împrumutat-o de la cele mai mândre monumente,
Își petrec zilele în studii austere.

Căci am, pentru a-i fascina pe acești amanți docili
Oglinzi pure care fac toate lucrurile mai frumoase:
Ochii mei, ochii mei mari cu lumini eterne!"

Cuprins de exaltare, continuă:
– Dar ce este oare această frumusețe insensibilă și crudă, în care nu palpită o inimă nici cât într-o statuie? Irene, m-ai mințit, m-ai înșelat cu frumusețea ta care este doar în aparență vie. Cel puțin statuia aceasta nu

promite nimic. Știu că nu trăiește, că nu se va anima niciodată. Dar tu, am crezut în tine! Și nu ești nimic... nimic decât marmură, o piatră de mormânt!

Claire deveni palidă:

– Jean-Jacques, dacă vorbești astfel, o iubești încă. Suferi și o regreți.

– Nu, iubito, este ultima tresărire a orgoliului masculin. Dar adevărata frumusețe este cea care palpită, care vibrează și tresare. Adevărata frumusețe ești tu, Clairette a mea, surioara mea dintotdeauna... mai mult decât logodnică.... soția mea.

***

Aproape nebună, Irene alergă până la castel.

În clipa în care ajunse la treptele de la intrare, contesa des Landes cobora din mașină:

– Am fost să te iau, Irene, dar plecasei deja. Dar ce ai? Ești foarte palidă.

Uimită, contesa o privi cu atenție pe Irene Monsabré care, țeapănă în demnitatea sa, se străduia să-și ascundă tulburarea. Jignirea de a nu fi fost înțeleasă se adăuga rănirii din dragoste. Dar, cu inima bătându-i îngrozitor, rămase totuși statuia Frumuseții, impasibilă și rigidă în atitudinea ei glacială.

Doamna des Landes înțelese. Se duse să-i vorbească, întinzând brațele. Dar Irene îi preveni gestul:

– Văd că ați ghicit. De altfel, Jean-Jacques vă va explica el însuși. Ne-am înșelat amândoi... Nu mai doresc decât un lucru, să fie fericit!

– Dar tu, draga mea copilă? Știu că încă îl iubești. Știu de asemenea că va regreta mai târziu ceea ce a făcut astăzi. Oare ce putere invizibilă se poate opune astfel fericirii oamenilor?

Irene răspunse grav:

– Doamnă, doar eu sunt vinovată de tot: n-am știut... sau n-am putut să păstrez inima care mi s-a oferit. Nu vă pot spune altceva.

– Te înțeleg, Irene, și te plâng. Ești încă tânără... de asemenea și el, din păcate, e foarte tânăr! Și cine știe ce vă rezervă viitorul!

Irene zâmbi încet și trist, ceea ce dădu un farmec deosebit feței sale frumoase:

– Viitorul meu, doamnă? Este de a îmbătrâni lângă mama. Nu mă voi căsători niciodată.

"Nu mă voi căsători niciodată"... "Nu voi mai iubi niciodată" Sunt fraze care se rostesc întotdeauna într-o decepție din dragoste. Banale, desigur, dar care dovedeau că se pusese toată încrederea și toată viața în mâinile unei ființe. În acele minute, cuvintele consolatoare nu serveau la nimic. Doar timpul putea acționa: el este marele remediu pentru inimile dezamăgite.

Totuși, rostindu-le, Irene avu imaginea tânărului bărbat care, timp de o seară, îi dăduse iluzia că nu era logodită cu un altul.

I se părea că evenimentele din viața sa se desfășurau pe dos.

Poate l-ar fi putut iubi pe Raymond Darbois, dacă i-ar fi ieșit în drum înainte de Jean-Jacques.

Dar fu o amintire scurtă, ca un ușor regret. Jean-Jacques fusese cel pe care-l iubise întotdeauna, singurul pe care-l putea iubi...

Doamna des Landes respectă câteva clipe tăcerea tinerei fete, apoi continuă:

– Mica mea Irene, ți-am repetat deseori că voiam să fiu pentru tine o adevărată prietenă... Îți place să trăiești în singurătate; din același motiv îmi place și mie la Aulnes. Vino uneori să te odihnești lângă mine când vei fi obosită, când vei fi foarte tristă. Fiul meu va pleca și voi fi și eu părăsită. Voi avea nevoie de tine...

– Oh, nu! doamnă, nu la Aulnes! Am nevoie de liniște deplină... Și apoi, nu voi putea s-o las prea mult pe biata mea mamă, care nu se va consola!

– Ei bine, voi veni eu să te văd, mica mea prietenă, și îți promit să nu-ți vorbesc despre Jean-Jacques... dacă asta îți face rău... dar te întreb doar dacă nu-i reproșezi asta?

– Oh! doamnă, nu-i reproșez. Nici unul dintre noi nu este vinovat. Asta este soarta!

Irene îl iubea prea mult pe viconte pentru a avea o cât de mică ranchiună împotriva lui. Suferea profund în sinea sa și nu făcea pe nimeni răspunzător de durerea sa. Pe nimeni? Ba da, în adâncul ființei sale avea totuși o ușoară ranchiună împotriva naivei doamne Monsabré. Se gândea cu tristețe că educația primită făcuse din ea o ființă anormală, care nu avea nici măcar puterea să se revolte și să acționeze urmându-și impulsurile.

Doamna des Landes tăcuse. Dar, în ochii săi, Irene avu impresia că citește imaginea propriilor gânduri. Încheie brusc întrevederea:

– Iertați-mă, doamnă, nu mă simt bine. La revedere, doamnă. Adio.

Simțind că suspinele o sufocă, o luă la fugă... și dispăru rapid ocolind un boschet.

În acea clipă, vocea contelui răsună din vestibul:

– Ei bine, spuse acesta vesel, astăzi nu se mănâncă de prânz? Șeful personalului este neliniștit. Irene n-a sosit? Unde sunt copiii? Sunt dispus să petrecem carnavalul cum se cuvine. Doamnă soție, acceptați-mi brațul.

Jean-Jacques și Claire apărură la rândul lor.

– Bună ziua, nepoată! Nu cânți? Este uimitor, mică privighetoare! Oare nu-ți face plăcere să fii domnișoară de onoare la cea mai frumoasă nuntă pe care au văzut-o vreodată pereții din Saint-Avertin? Și sper că astăzi veți hotărî data nunții. M-am săturat să trăiesc în această așteptare și să-mi amân călătoria în sud, pentru a-ți face plăcere, fiule.

Cu o voce fermă, Jean-Jacques răspunse privind-o pe Clairette, ai cărei ochi străluceau de plăcere.

– Da, tată. Vom fixa ziua nunții pentru cât mai curând posibil.

***

O lună mai târziu, în mica biserică din Saint-Avertin se celebra căsătoria lui Jean-Jacques des Landes cu Claire d'Ermonte "în cea mai strictă intimitate".

Capitolul 6

Trecuseră aproape doi ani din prima zi în care contesa des Landes le primise la Aulnes pe domnișoara și pe doamna Monsabré.

Era o seară tristă de noiembrie.

Doamna des Landes, așezată într-un fotoliu larg și adânc, în salon, ținea în mână o scrisoare deschisă și privirea ațintită cu îngrijorare asupra soțului său.

După o clipă de tăcere, contele des Landes, care de un timp ridica din umeri în fiecare secundă, cu un gest agitat și nervos, lăsă să-i izbucnească mânia:

– Chiar nu te înțeleg, dragă prietenă, de ce poți fi mâhnită. Anul trecut, fiul tău s-a căsătorit cu verișoara lui, după o greșeală stupidă de sentimentalism și o logodnă ridicolă... o greșeală nu este o nenorocire, de vreme ce este recunoscută și reparată la timp. În ceea ce mă privește, am fost încântat de deznodământ. Oare n-ai primit vești excelente din timpul călătoriei copiilor? Și după ce s-au instalat la Paris, Claire nu ți-a descris fericirea ei de a se afla în capitală? Cel puțin asta mi-ai spus la fiecare scrisoare primită... Iată că afli de nașterea unei nepoțele și pari deznădăjduită! Acum, chiar nu te înțeleg!

– Nu, nu înțelegi, dragă prietene, că Jean-Jacques nu este și n-a fost fericit niciodată de la căsătoria sa. De ce? Ah! doar bănuiesc! Clairette nu era soția care-i trebuia. Căsătoria aceasta a fost consecința unei neînțelegeri, una dintre acele neînțelegeri care aduc nefericirea mai multor ființe... Dacă fiul nostru nu s-a întors la Aulnes de zece luni, este pentru că nu voia să-mi arate

durerea sa, pentru că voia să-mi ascundă lucruri pe care, din păcate, doar le bănuiesc! Dar am citit printre rânduri în fiecare dintre scrisorile sale! Am citit de asemenea în acea dragă și bătrână inimă a sărmanei mătuși d'Ermonte, abandonată într-o tristă singurătate... Și în această scrisoare, chiar și în această scrisoare care ar trebui să exprime doar bucurie în jurul acestei nașteri.

– Dragă prietenă, întotdeauna exagerezi!

– Dar nu vreau ca fiul meu să sufere! Îi simt strigătele de deznădejde în fiecare cuvânt. Ascultă așadar ceea ce ne mărturisește astăzi și să nu-mi spui, ca altă dată, că trebuie să te ocupi de câinii tăi!

Contesa citi încet:

"Dragă mamă,

Această scrisoare te va surprinde și, într-adevăr, nu știu cum să-ți anunț un eveniment pe care nu te-am lăsat să-l bănuiești: ni s-a născut o fetiță, o mică și

frumoasă Christine, sănătoasă în ciuda... în sfârșit, nu vreau să vorbesc despre ceea ce ți-am ascuns până acum. De câtva timp, Clairette m-a neliniștit foarte mult. Caracterul său indiferent nu se putea obișnui cu gândul maternității și nu avea grijă deloc de sănătatea sa. Dar până la urmă, totul s-a terminat cu bine. Este însă atât de slăbită, încât îi va fi imposibil să se ocupe de copilul său. Așa că, mamă, m-am gândit că micuței mele Christine îi va fi bine lângă tine, în aerul curat al frumoasei noastre regiuni, mult mai bine decât oriunde în altă parte. Doctorul mi-a găsit o doică sănătoasă și îți cer să le primești pe ea și pe micuța noastră... nepoata care văd că îți va semăna.

Le voi aduce săptămâna viitoare, când starea Clairei nu va mai fi îngrijorătoare. Spune, nu mă vei refuza mamă dragă și nici tata? Vă implor pe amândoi!

...Și, ca atunci când eram băiețel și îți mărturiseam necazurile mele de licean, îți voi spune prin viu grai, în amănunt, viața mea de

când te-am părăsit. Mamă, privind bebelușul care scâncește în leagănul său, simt o emoție ciudată care mă copleșește și în același timp mi-e teamă de viitor. Oh! cât îmi va fi de plăcut să mă odihnesc câteva zile în locuința noastră dragă! să regăsesc lângă tine forță, curaj... poate resemnare!

Mamă, iartă-l pe sărmanul tău copil care și-a distrus viața...

Acum, că răsuflarea mea a trecut într-o mică ființă care mă va duce mai departe, înțeleg cu atât mai bine propria mea inimă și firea omenească!

Mamă, am ochii plini de lacrimi. Mi-e dor de brațele tale care să mă legene...

Vă sărut pe tata și pe tine cu toată dragostea mea profundă de fiu.

Jean-Jacques."

Doamna des Landes suspină:

– Acum înțelegi că este nefericit?

– La drept vorbind, fără să te jignesc, este un sentimental ca și tine, dragă prietenă. Este emoționat de nașterea copilului și dramatizează ce simte: chiar și în existența celor mai bune căsnicii nu există veșnic doar cuvinte dulci. Ei bine, Jean-Jacques este bărbat! și va raționa cum trebuie! Are o soțioară fermecătoare, cu o fire veselă, mereu bine dispusă. Sunt bogați. Trebuie să fie fericiți. Nu face fața asta tristă: du-te și scrie-i fiului tău că Aulnes o va primi cu brațele deschise pe domnișoara Christine! Iată-mă bunic! Ce bucurie s-o fac pe această micuță să sară pe genunchii mei! Sunt în stare să renunț la vânătoare, pentru a rămâne cu ea.

Contesa ieși din încăpere fără să răspundă.

Să-i scrie lui Jean-Jacques tot ce inima sa, singurul lui refugiu, îi dicta pentru a-l încuraja.

Iată că înțelegea trecutul, descoperea suferințele și revedea evenimentele.

Gândul o duse la acea zi de lăsata secului, în care Irene Monsabré rupsese logodna și

când lucrurile se precipitaseră; fiul său îi mărturisise frământările și, în ciuda atracției pe care o simțea pentru Clairette, durerea profundă din sinea sa că renunța la un ideal pentru a accepta inevitabila realitate. Pentru că nu putuse totuși face altfel. Mai mult decât atracția, datoria îl lega acum de verișoara sa.

Jean-Jacques și Claire făcură tradiționala călătorie de nuntă sub cerul Italiei. Apoi se duseseră și se stabiliseră la Paris.

Erau amândoi epuizați de viața agitată pe care o duseseră timp de două luni. Se temeau, fără s-o spună, de un repaus pe care-l doreau totuși.

Erau lipsiți de sinceritate unul față de celălalt. Uniți de pasiune, încă se înșelau și nu voiau să admită că aceasta scăzuse.

Vicontele și doamna des Landes își organizară viața în reședința lor din cartierul Muette. Pentru a-și găsi o ocupație, Jean-Jacques se preocupa de studiul complicat al speculațiilor bursiere.

Claire nu se gândea decât să strălucească în lumea pariziană, nouă pentru ea.

Curând, nu mai avură nimic să-și spună. Amintirile din copilărie, prietenia de odinioară, dispăruseră sub atracția fizică. Acum erau doi străini.

Când Claire simți primele semne ale maternității, îi făcu o scenă violentă lui Jean-Jacques. Nu voia să aibă copilul! Nu, nu, era prea ridicol... atât de tânără! și deja necazuri, griji, suferință... Nu va putea profita de succesele sale de femeie tânără! Va trebui să rămână acasă, să nu vadă pe nimeni... să fie bolnavă! să renunțe să meargă la bal!

Plânse mult.

– Haide, Clairette, asta va fi fericirea noastră... legătura mai puternică decât orice dintre noi. Tinerețea și sănătatea ta bună vor suporta bine încercarea și după aceea vei fi și mai fermecătoare. Iar eu te voi iubi și mai mult... Acceptă cu bucurie, te implor.

Adăugă, zâmbind:

– Și, ei bine, maternitatea nu oprește viața unei femei, o completează. Totuși, vom primi.... vom merge la teatru....!

Printre lacrimi, Claire răspunse:

– Nu vreau, voi fi urâtă...

În revolta sa, îi aruncă aceste cuvinte:

– Dragul meu, dacă voiai copii, trebuia să te căsătorești cu Irene Monsabré.

Jean-Jacques îi prinse încheietura mâinii, pe care o strânse între degetele puternice până o duru:

– Îți interzic să vorbești despre ea, auzi... Să nu mai rostești niciodată acest nume!

Claire ridică din umeri și nu răspunse.

Dar din acea zi, certurile dintre ei apăreau deseori.

Claire afișa o asemenea independență în comportament, încât vicontele fu ofensat. Sănătatea sa se resimți în urma imprudențelor de tot felul pe care le comitea, din sfidare.

Își făcu toalete extravagante cu scopul de a-și ascunde starea ridicolă, spunea ea. Cum era foarte bogată, avea un nume ilustru și, în

societate era amabilă și veselă, lumea fu indulgentă. Și merse chiar până la a o declara "foarte curajoasă". Bărbații o înconjurau cu atenții. Era sărbătorită și adulată.

Jean-Jacques suferea în tăcere supliciul. Pasiunea i se stinsese treptat, pentru a face loc unei mile nesfârșite. În fiecare zi, surprindea pe fața Clairettei tot mai multe semne ale înrăutățirii sănătății sale. Avea certitudinea că nu va rezista mult timp unei asemenea vieți.

În timp ce visase s-o răsfețe mai mult în "căminul" confortabil, o vedea ducând acea viață agitată și nesănătoasă, în exterior. Tremura mai mult pentru copil decât pentru mamă!

Dar, sfaturi sau mustrări, totul era inutil. Claire se supăra și își sporea reproșurile când încerca s-o facă să asculte de rațiune.

Jean-Jacques dorea liniște. Era datoria lui, își spunea, să evite ceea ce-i putea provoca nervozitate Clairei. Nu se duse la Aulnes, în ciuda dorinței mari de a-și săruta mama. Cum

ar fi interpretat contele și contesa des Landes și buna domnișoară bătrână d'Ermonte o despărțire a tânărului cuplu? Nu, nu, va salva aparențele. Va suferi singur.

În această agitație interioară o văzu Jean-Jacques pe Christine venind pe lume. Tinerețea și forța neamului d'Ermonte învinseseră...

"Când apare copilul...", este ca zeorii care se ridică în suflete. Dureri, lupte, ură și mânie, suferințe de orice fel, totul dispare în fața flăcării unei noi vieți care se aprinde! Lângă un leagăn, mâinile se unesc, au loc împăcări.

Jean-Jacques plânse, în genunchi în fața Clairei. Lacrimile sale udară mâinile diafane ale tinerei mame care părea să doarmă și să nu vadă nimic din ce se întâmpla în jurul patului său.

Rămase astfel timp de mai multe zile, inertă, indiferentă în aparență, nerăspunzând când voiau să-i pună copilul în brațe.

Doctorul se neliniști și reflectă îndelung examinând bolnava:

– Este ciudată această apatie, îi spuse el vicontelui. Totuși, nu are febră... pulsul este foarte regulat. Cere de mâncare prin semne, este adevărat... Să fi avut un șoc cerebral?

În zadar o copleșea Jean-Jacques pe Claire cu tandrețe și atenții, în zadar îi vorbea încet, murmurându-i cuvintele dezmierdătoare pe care o femeie îi place să le audă... arătându-i-o pe Christine, păpușa mișcătoare, a cărei vedere, de obicei, făcea să se topească sufletul unei mame... Nu putu vedea nici măcar o dată privirea Clairei ațintindu-se asupra lui sau a fiicei sale.

În sfârșit, într-o seară, a douăsprezecea după cea dureroasă, se afla singur cu soția. Infirmiera ieșise. Christine dormea. Totul părea liniștit. Era clipa confidențelor, a deschiderii inimii.

Jean-Jacques se așeză pe marginea patului. Luă în mâinile sale fierbinți mâna rece a Clairei. El era cel care avea febră!

– Clairette iubito, îi murmură. Privește-mă, te conjur. Vorbește-mi... Să uităm tot ce ne-a făcut rău. Să o luăm de la capăt, vrei? Amintește-ți de Aulnes. Gândește-te la ce ne leagă de acum...

Clairette deschise ochii și, de data aceasta, privirea i se ațintі asupra lui Jean-Jacques. În acea privire nu era decât indiferență. Și, încet, căutându-și cuvintele ca și când, în ciuda a tot, voia să evite să producă prea mare durere, spuse cu o voce fără inflexiuni.

– Jean-Jacques, nu-mi cere nimic... Mă simt atât de obosită... totul mă plictisește și mă obosește... aș vrea să plec foarte departe...

– Nu este posibil, Claire, nu poți fi atât de insensibilă. N-ai pentru mine nici o urmă de afecțiune. Și Christine?

– N-am vrut să fiu mamă... Ia o doică. Du copilul la părințiii tăi... Fă ce vrei... Eu nu mai am curaj.

În ochii Clairei străluci o licărire metalică, ce-i făcu teamă soțului său.

– Claire, îți vei recăpăta puterile.

Lasă-mă să te îngrijesc. Ai încredere în mine.

Tânăra femeie întoarse capul. Jean-Jacques avu o tristă bănuială care-i strânse inima. Prinse cu brutalitate mâinile soției sale și o obligă să-l privească:

– Clairette, îmi ascunzi ceva? Iubești pe altcineva...

– Poate... Da, nu știu... lasă-mă!

Mai întâi, vicontele fu cuprins de mânie și mândria i se trezi. Apoi, în fața ființei slabe care era Claire pentru el, nu mai avu decât milă... Era doar o bolnavă care trebuia să se vindece...

În acea clipă, Christine se trezi în pătuț și începu să plângă.

– Mă obosește, spuse Claire, cu voce slabă. De ce vă încăpățânați s-o lăsați în camera mea? Ia-o, te rog...

Jean-Jacques era disperat, descurajat, învins. Nu avu forța să lupte, să protesteze din nou.

Destinul său era să fie nefericit... o tristă resemnare îl cuprinse, ca un narcotic.

***

Raymond Darbois nu era doar ziarist, ci și un pictor de talent.

Ultima sa pânză fusese acceptată la Salonul de toamnă și fusese premiată; era portretul directorului ziarului său și renumele unuia, ajutase cu siguranță reușita celuilalt.

Succesul fu consacrarea lui Raymond ca portretist "la modă". Fu curând primit în saloanele mondene, fiindu-i comandate portretele celor mai cunoscute personalități.

Și astfel îl cunoscu tânăra pereche des Landes.

Raymond fu imediat interesat de chipul nobil și amuzant al tinerei contese. Jean-Jacques fu obligat să consimtă să aibă loc niște ședințe de pozat pentru o pânză care trebuia să fie, după spusele Clairei, o reușită perfectă.

Totul se știa în culisele saloanelor și artistul nu putu să nu audă povestea căsătoriei vicontelui des Landes cu verișoara sa, după ce rupsese discret logodna cu frumoasa Irene Monsabré.

Prima mișcare a lui Raymond fu să se gândească, plăcut emoționat:

– Irene liberă! Oare n-aș putea să sper din nou?

Dar mai știa că tânăra fată se închisese în tristețea sa. Se murmura că era îndrăgostită de viconte și că nu se va consola niciodată.

Raymond dădu înapoi în fața încercării de a o cuceri. Nu se simțea dispus să panseze o rană; orgoliul său se revolta împotriva acestui rol. Și apoi, nu era admirat de toți, nu va putea să aleagă, evident, ca soție o fată tânără din clasa de mijloc, ce-i va aduce și avere pe lângă iubire?

Era amețit de succes.

În plus, iată că vicontesa des Landes îl remarcase și-i făcea mutrițe cochete care-l încântau.

Se lăsă în voia întâmplării și părea că nu observă primirea mai degrabă rece pe care i-o făcea Jean-Jacques... Oare nu din cauza vicontelui des Landes fusese obligat, doar acum câteva luni, să renunțe la o tânără care-i plăcuse atât de mult?

***

Când Jean-Jacques se întoarse la Paris, după ce-și dusese fetița la Aulnes, servitorii îl așteptau speriați:

– Doamna a plecat de două zile, fără să spună unde se duce!

Cu toate că se aștepta la orice, după ultima mărturisire a Clairettei, lovitura fu dură pentru viconte. Totuși, voia precizări. Căută... răscoli prin hârtiile pe care soția sa neglijase să le ia sau să le distrugă și curând, adevărul îi apăru limpede: plecase cu Raymond Darbois! Pentru acel bărbat își părăsise căminul și copilul!

Durerea lui Jean-Jacques fu cu atât mai profundă cu cât își spuse: "Sărmana micuță, curând va suferi... Se va plictisi repede de ea, acest bărbat al cuceririlor ușoare... Se va întoarce. Da, desigur, se va întoarce..."

Dar nici el însuși nu știa dacă îi dorea întoarcerea.

Își încredință casa în grija servitorilor, spunând că se va duce un timp să locuiască împreună cu soția și fiica sa, la părinții lui, și că le va trimite ordine. Apoi, se hotărî să călătorească. Viața prea liniștită din Aulnes ar fi fost nefastă nervilor și inimii sale. Atâta timp cât era bebeluș, mica sa Christine nu avea nevoie de prezența lui. Era obiectul îngrijirilor atente, acolo! Și apoi, nu voia să se apropie de Irene. Știa bine că nu va rezista dorinței dureroase de a o vedea. Se simțea vinovat față de ea și cu toate acestea îi reproșa... Avea mintea plină de reproșuri pe care nu s-ar fi putut împiedica să i le adreseze.

Îi scrise mamei pentru a-i împărtăși această hotărâre și a i-o încredința pe Christine.

"Nu vreau să vă întristez tuturor viața. Mă voi întoarce printre voi cu soția mea, sau vindecat de răul ce mă mistuie".

Și plecă prin Europa.

Irene era, acum, singură pe lume.

Doamna Monsabré murise, epuizată de o boală ce o făcuse apatică, neurastenia ce o cuprinsese la ruptura logodnei fiicei sale.

În ciuda energiei Irenei care, fără să se gândească la ea însăși, făcu tot ce putu pentru a-i reda mamei sale dragostea de viață.... în ciuda călătoriilor, a distracțiilor, a tratamentelor de tot felul care epuizară resursele bănești ale celor două femei, doamna Monsabré nu-și revenise din lovitura care o rănise atât de puternic.

Drept orice avere, Irene poseda acum câteva bibelouri, mobile vechi, bătrâne și prețioase, amintiri de familie, pe care le depozitase într-o modestă cameră închiriată la periferia orașului, după lichidarea atelierului de croitorie.

Oare ce va face?

Pentru ea, nu exista decât o singură resursă: să-și folosească facultățile intelectuale.

După două luni de căutări, găsi un loc de domnișoară de companie și guvernantă a copiilor la doamna Durtel de Bongard.

De când mama sa nu mai era pe această lume, Irene se schimbase mult! Nu mai avea acea expresie nedeslușită, acea privire mereu sfioasă, parcă absentă, îndepărtată. Gesturile aveau mai multă încredere. Singură pe lume, devenise conștientă de responsabilitățile sale. Masca de statuie, întotdeauna perfectă și superbă, se ridicase ușor sub îndemnul sentimentelor pe care tânăra nu le mai căuta să le înăbușe.

Așa se afirmă deseori personalitatea copilului când dispare autoritatea. Așa se formează ascensiunea generațiilor: tatăl pleacă, fiul merge înainte. Devine capul, când nu fusese decât mâna. Trebuie să trăiască, să lupte singur, în deplină mulțumire.

Irene nu ezită să accepte postul care i se oferi, fără să țină seama de amorul propriu; văzuse de mai multe ori la Aulnes familia Bongard, care era legată de familia des Landes.

Să intre din nou în cercul celui pe care-l iubea încă, aprindea în ea o licărire de speranță. În adâncul gândurilor sale, deși o nega, cultiva o mică floare în întuneric... să se apropie iar de Aulnes... să-l revadă pe Jean-Jacques!

Pentru că destinul îi oferi acel loc, nu-l refuză.

Află în același timp despre nașterea Christinei, prezența fetiței la castel și separarea cuplului.

Tristețea îi fu imensă.

Va avea oare curajul să locuiască atât de aproape?

Dragostea nefericită trăia în ea cu atâta intensitate!

Își exprimă cu sinceritate temerile doamnei de Bongard, care o primise mai curând ca pe o prietenă, decât ca pe o angajată.

– Rămâi lângă mine, Irene. Într-o zi, te vei vindeca. Aici te afli la prieteni adevărați, care te înțeleg și te vor ajuta. Doamna des Landes m-a informat despre neînțelegerea care a existat între tine și Jean-Jacques. În neștiința ta, ai creat cu stângăcie o situație penibilă. Crede-mă, nu trebuie să mergi împotriva firii. Ești tandră, delicată, rafinată, dar se pare că aceste calități naturale te fac să roșești și ascunzi totul sub o mască de răceală și indiferență. Cum să nu se fi înșelat Jean-Jacques!

Irene nu-și stăpâni lacrimile.

– Sunt pedepsită din plin, doamnă. Ce va fi viața mea pe viitor? Îl iubesc încă pe Jean-Jacques și sufăr atât de mult să-l știu nefericit, când eu voiam să-mi consacru viața fericirii sale.

– Recapătă-ți curajul. Ești tânără. Vei mai iubi, iar de data aceasta cu simplitate. Demonstrațiile de prietenie și de dragoste nu sunt vinovate decât dacă nu sunt sincere. Este o greșeală să minți, chiar ascunzând,

diminuând sentimentele, ca și dimpotrivă, dacă asemenea foarte multor ființe, se exagerează din interes forța dragostei lor.

Irene simți o tristă plăcere auzind vorbindu-se despre durerea sa. Se lăsă convinsă.

După câteva săptămâni, cei doi copii, René, în vârstă de unsprezece ani și Annette de șase ani, își adorau învățătoarea care știa să-i instruiască atât de bine fără să-i plictisească... și într-o zi, Irene se întoarse la Aulnes.

Cum oare să se sustragă unei obligații, pentru că era vorba să-și conducă elevii la o petrecere pentru copiii, dată în onoarea Christinei?

Când Irene ținu fetița în brațe, nu-și putu reține lacrimile. Căută pe trăsăturile de copil expresiile tatălui.

Doamnei des Landes îi fu milă de această durere mută.Întotdeauna pătrunsese foarte bine gândurile tinerei! Îi vorbi încet despre greaua încercare prin care trecea: fiul disperat îi era departe.

Și Irene își uită durerea pentru a o consola pe cea a mamei. În dragostea sa devenită mistică, atât era de fără speranță, se gândi că era de datoria sa să facă tot ce putea pentru a o aduce pe mamă înapoi acasă.

Încercă să afle dacă aceasta dăduse vreo veste. Dar, la castel, nu se știa nimic despre tânăra femeie. Se făcuseră cercetări pentru a i se anunța moartea mătușii d'Ermonte a cărei singură moștenitoare era, dar în zadar, fie că nu putuseră într-adevăr s-o găsească, fie că păstrase intenționat tăcerea.

Și Irene se gândi cu și mai multă tristețe că și Jean-Jacques își abandonase copilul.

Treptat, viața domnișoarei Monsabré se schimbase. Irene s-ar fi sacrificat cu bucurie pentru oricare dintre acele ființe care trăiau în jurul ei, în acea lume care se limita la căminul familiei Bongard și la castelul din Aulnes. Doar acolo se simțea pătrunsă de farmecul naturii care-i părea diferită, străbătută și scăldată de efluvii necunoscute.

Nu se mai simțea constrânsă. Mergea spre fiecare oferindu-și devotamentul, tandrețea, zâmbetul... vocea frumoasă și caldă, care era un balsam pentru inimi.

Trăia astfel, fără să dorească altceva.

Într-o seară, Irene preda o lecție de istorie celor doi copii. Sunetul claxonului unei mașini pe care o cunoștea bine, o întrerupse. Era limuzina doamnei des Landes. Uimită, deoarece contesa nu trebuia să vină în acea zi, iar domnul și doamna Bongard ieșiseră, se repezi pe palierul de la intrare. Doamna des Landes urcă încet treptele și respirația sa neobișnuit de sacadată trăda îngrijorarea.

Vorbi imediat, fără preambul:

– Jean-Jacques se întoarce. Va fi aici mâine. O telegramă din Paris îmi anunță sosirea sa.

Irene deveni palidă și trebui să se rezeme cu spatele de perete, atât de slăbită se simți.

– Se întoarce! Singur, doamnă, sau cu Claire?

– Singur. Știi că n-am avut vești de la el de două săptămâni. Dar o scrisoare primită în

această dimineață mă anunță că a părăsit brusc Corsica, unde se stabilise, după ce aflase de la servitori că soția sa se întorsese acasă pentru câteva ore. La Paris n-a putut afla nimic despre Claire și vine la Aulnes pentru a ne consulta asupra a ceea ce trebuie să facă... și mai ales pentru a o vedea pe Christine! Are un presentiment sumbru. Noaptea, în coșmaruri i se pare că-l strigă Claire. Scrisoarea este foarte tristă. Acum o oră, această telegramă mi-a confirmat sosirea sa cu trenul de mâine dimineață.

Irene întrebă, în timp ce trăia nenumărate emoții:

– Știe că sunt aici, că vă văd deseori? Știe că vin la castel?

– Draga mea copilă, știe doar că ești învățătoare la doamna de Bongard. În corespondența noastră, nu i-am vorbit despre tine. N-ar fi folosit decât la a-i face rău.

– Aveți dreptate, doamnă.

– De aceea, am venit să-ți spun că, fără îndoială, este de preferat să renunți să vii să

mă vezi, până la noi ordine... și cum trebuie să-i conduci mâine pe copii la mine, n-aveam timp de pierdut pentru a te anunța.

– Sunteți bună, doamnă... întotdeauna bună cu mine.

– Draga mea Irene, nu vreau să suferi mai mult, nici el, de altfel. Se știe vreodată dacă o iubire este moartă?

Irenei i se părea că totul se năruia în jurul său. Ah! se credea foarte tare când Jean-Jacques era departe! Dar acum, gândindu-se că va fi la Aulnes și că ar putea să-l întâlnească, asta o tulbura! Îl va evita? Va avea tăria să pară indiferentă? Sau dimpotrivă, va vrea să revină asupra trecutului?

Nu, nu, nu avea dreptul! Chiar dacă Jean-Jacques n-o mai iubea deloc, păstrase probabil vreo amintire adormită, nu trebuia s-o reînvie. Tânărul bărbat se va consacra întru totul soției sale, acelei sărmane Claire care... cine știe, poate era mai nefericită decât ea însăși.

Așa că, Irene se resemnă, încă o dată, să se sacrifice. Ce o costa cel mai mult, fu că n-o mai vedea pe Christine. Întreg cortegiul de gânduri triste apăru din nou. În liniștea nopții, când insomnia o făcea în mod irezistibil să deschidă ochii, și-l imagina pe Jean-Jacques la căpătâiul fiicei sale. Vedea chipul bărbătesc aplecându-se asupra copilei... gura atingând fruntea fermecătoare, obrajii mătăsoși, ca și când ar fi mângâiat-o ea însăși cu buzele. Era descumpănită și plângea mult.

Capitolul 7

Se făcuseră două săptămâni de când vicontele des Landes era la Aulnes, când într-o zi, Irene primi o scrisoare a cărei adresă și al cărui scris îi erau necunoscute. Ezită înainte s-o deschidă. Plicurile vorbesc înainte de a-și dezvălui conținutul: parcă gândurile trec prin hârtie și ajung deja să atingă creierul. Bucurie? Tristețe? Oare ce vor aduce în suflet acele rânduri misterioase? Un scris drag este un zâmbet prietenesc... caracterele străine sunt întotdeauna o teamă, o neliniște...

Iată de ce Irene pipăi câteva clipe această scrisoare înainte de a se hotărî s-o deschidă.

În sfârșit, stăpânindu-și bătăile inimii, citi:

"Domnișoară, vă scriu aceste cuvinte pentru a satisface dorința unei muribunde. Sunt infirmieră la clinica F... din Paris. De o săptămână, o îngrijesc pe doamna Claire des Landes, lovită de o dublă pneumonie. M-a făcut să jur că vă anunț, doar pe dumneavoastră, înainte ca soțul său să afle ceva. În plus, nu știe unde este. A fost plecată să-l întâlnească în Corsica. A fost obligată să-și întrerupă călătoria, deoarece a fost doborâtă de febră. Cu mare greutate a ajuns la Paris și a fost primită aici. Știți, domnișoară, că bolnavilor le place să-și deschidă sufletul... asta le ușurează puțin suferința fizică: doamna des Landes mi-a făcut unele confidențe... N-a îndrăznit să se întoarcă acasă, neștiind dispozițiile soțului său în ceea ce o privea. De fapt, dorește cu ardoare să-l revadă și să-i obțină iertarea, deoarece simte că va muri... Și

mi se rupe inima auzind-o strigându-și fiica în delir...

Mi-a vorbit foarte mult despre dumneavoastră. "Îmi pun toată speranță în domnișoara Monsabré, mi-a spus. Te implor, cheam-o și să vină mai întâi singură..." Știam doar că locuiați la Tours, domnișoară. Mi-au trebuit mai multe zile de demersuri pentru a vă afla adresa și de aceea vă spun acum să vă grăbiți: nu trebuie să ajungeți prea târziu...!

Trebuie să-i dați bolnavei care suferă atât de mult bucuria supremă de a-și săruta copilul și de a muri în brațele soțului său. Nu mă îndoiesc de noblețea sufletului dumneavoastră, domnișoară, și vă aștept cât mai curând.

Considerați-mă a dumneavoastră devotată,

Jenny Marquet"

Irene nu avu nici o secundă de ezitare.

Era singură, doamna de Bongard fiind plecată în acea zi, încă de dimineață, să-i ducă pe René și pe Annette la o prietenă pe o

proprietate din Amboise, unde avea loc o petrecere pentru copii.

O anunță pe cameristă că era obligată să lipsească și-i lăsă o scrisoare explicativă baroanei.

Își pregăti în grabă o mică valiză; în acea clipă, singura sa intenție era să ia primul tren spre Paris, unde murea soția lui Jean-Jacques, unde o chema Claire.

Dar, când fu afară, cu micul bagaj în mână, îi dădu șoferului adresa castelului din Aulnes.

Era miezul zilei.

Familia des Landes era la masă când Irene ajunse la castel. Așa că fu cuprinsă de teamă. Oare pe cine trebuia să cheme?

Cu Jean-Jacques voia să vorbească; i se părea că ar fi știut să găsească vorbele pentru a-i anunța vestea, a-i explica lucrurile, domolindu-i durerea.

Dar trebuia să i se adreseze mai întâi doamnei des Landes.

Totuși, nu avu răgazul să se gândească mult timp; lătratul unui câine îi semnală prezența,

în timp ce pasul său făcu să scârțâie pietrișul de pe alee, când se apropie de scara de la intrare.

– Ei bine! ce este, Negro? Vrei să taci? spuse o voce binecunoscută, în timp ce însuși Jean-Jacques apăru la fereastra sufrageriei.

Irene se opri pe loc, încremenită. Așteptă câteva secunde la ușă. Dar un servitor înaintă și o introduse înăuntru.

Doamna des Landes, stupefiată, întrebă încet:

– Domnișoară Irene... la ora aceasta... I s-a întâmplat ceva doamnei de Bongard?

Irene făcu semn din cap că nu asta era, și privirea i se ațintì asupra lui Jean-Jacques.

În acea clipă, tânărul bărbat se apropie de domnișoara Monsabré și cu o voce fără inflexiuni, murmură:

– Oricare ar fi vestea pe care o aduci, vorbește, te implor, domnișoară.

Irene încercă să zâmbească.

– Este o scrisoare... în legătură cu Claire... cu doamna... în sfârșit, cu mama Christinei...

este puțin suferindă.... în sfârșit, ar trebui să mergem s-o vedem...

Se bâlbâia. Nu putu spune mai mult. Acum, pe față îi curgeau lacrimi. La capătul puterilor, luă din poșetă scrisoarea pe care tocmai o primise și i-o întinse lui Jean-Jacques.

O tăcere îngrijorătoare domni în timp ce vicontele parcurgea rândurile. Irenei îi era ciudă pe ea, își reproșa brutalitatea gestului! Ea care venise să atenueze lovitura pe care venise s-o dea în inima bărbatului, nu putuse, nu știuse să fie decât un mesager crud.

Dar, aparent, Jean-Jacques își regăsi calmul.

Când termină de citit, trecu foile părinților săi. Apoi se adresă Irenei:

– Pe tine te cere "EA"... vei refuza să mă însoțești?

În loc de răspuns, Irene arătă mica valiză pe care o așezase la picioare.

Contele des Landes nu găsi nimic de spus.

Doamna des Landes nu găsi nici ea nimic de spus.

Doamna des Landes o obligă pe Irene să mănânce ceva în timp ce fiul său se duse să aducă mașina și Christine era îmbrăcată.

Se schimbară puține cuvinte. La ce bun să vorbești, când trebuia doar să acționezi?

Două ore mai târziu, pe drumul spre Paris, trecătorii, neliniștiți și furioși, se dădeau într-o parte repede la trecerea unei mașini care părea că înghite spațiul. În limuzina mare, la volan, Jean-Jacques mergea nebunește.

Pe bancheta din spate, Irene, tăcută, o ținea pe genunchi pe micuța Christine, care adormise.

Claire îi zâmbi infirmierei și își așeză cuminte capul pe pernă.

Febră? Nu, știa bine că nu mai avea. Inima îi bătea atât de slab, încât se întreba cum mai putea trăi încă. Mâinile slăbite rămăseseră reci. Se simțea atât de obosită, încât ar fi vrut să doarmă pentru totdeauna.

Totuși, își reținea sufletul: trebuia să mai rămână acolo câtva timp, prizonier al trupului.

Privea cu încăpățânare ușa. Aștepta... aștepta... nerăbdătoare, dar sigură că dorința i se va împlini. Brusc, ochii i se luminară, apoi se umplură de lacrimi. Vru să se ridice în capul oaselor, dar infirmiera o obligă să rămână întinsă.

Dar ușa aceea, materie inertă pe care voința sa părea că o animase, se învârti încet în balamale și apăru Irene.

Claire întinse brațele spre ea.

În acea clipă, cele două femei care suferiseră atât de mult și una și cealaltă, cele două ființe sensibile care iubiseră același bărbat, una cu simțurile, cealaltă cu inima și rațiunea, schimbară un sărut care le contopi gândurile în același avânt de generozitate, de cedare și de iertare.

Irene era forța milostivă, aplecată asupra slăbiciunii. Debordând de energie fizică, pătrunse cu privirea ochii mari, strălucitori, pierduți în adâncul orbitelor și care o priveau cu intensitate.

Mai întâi schimbară cuvinte banale, dar ce puțină importanță aveau vorbele când sentimentele erau la unison!

– Mica mea Clairette, ce fericită sunt să te găsesc!

– Ce bună ești că ai venit!

Un fel de pudoare le făcu să evite încă subiectul la care se gândeau amândouă.

Irene ținea în mâinile sale calde bietele degete transparente.

Avu imaginea Clairei d'Ermonte veselă și în deplină sănătate, a aceleia care o ironizase în parcul din Aulnes... Dar alungă acea amintire, rușinată de evocarea acelei clipe...

Claire îi explică greu actele sale din trecut.

Vocea îi era răgușită. Era obligată să se oprească des, pentru a-și recăpăta respirația.

– Irene, trebuie să mă ierți pentru tot răul pe care ți l-am făcut... Oh! da, iartă-mă. Am acționat din nepăsare, din cochetărie... și de asemenea din orgoliu... Nu știam! Dar am fost atât de crunt pedepsită! Dacă ai ști viața pe care am dus-o de doi ani...! Irene, voi muri.

Asta este sigur... Este foarte bine așa, pentru că ți-am luat locul lângă Jean-Jacques. Îți înapoiez acest loc de soție și mamă. Sunteți demni unul de altul. Vreau să fiți fericiți. Nu... nu protesta. Este dorința mea de muribundă, este testamentul meu!

Cu greutate în respirație, se opri câteva clipe. Dar văzând îngrijorarea Irenei, făcu apel la puterea care-i mai rămăsese, pentru a continua:

– N-am spus totul încă... Irene, ți-o încredințez pe fiica mea... Spune, oh! spune că o veți pune laolaltă cu copii pe care îi veți avea... o veți iubi la fel!

– Clairette, nu spune prostii! Haide, te vei vindeca. Te vom înconjura cu atât de multă afecțiune, încât boala va trece.

Te vei întoarce pur și simplu acasă cu soțul și cu copilul tău.

Claire o întrerupse cu un adorabil zâmbet supraomenesc.

Doar copiii mici și muribunzii zâmbesc în acest mod. Fără îndoială observă la fel partea

de dincoace și aceea de dincolo; de unde venim... și unde ne ducem...

Această percepție a invizibilului dă buzelor, strălucirii ochilor, întregii fizionomii, o expresie inexprimabilă.

– Să mă vindec? spuse Claire. Nu, Irene. Pentru mine, s-a terminat. Îți repet că îți înapoiez locul pe care ți l-am luat... Așadar, îmi promiți? Îmi juri... pentru Christine?

– Îți promit tot ce vrei, draga mea.

Apoi, încet, aplecându-se mai aproape de chipul palid, cu o voce stăpânită, ca și când se temea să nu producă o emoție prea violentă, spuse:

– Clairette, surioară... Christine este aici... cu Jean-Jacques...

– Așadar, m-a iertat! bâigui Claire.

Lacrimile îi alunecau de-a lungul feței străvezii. Fu curpinsă de hohote convulsive.

– Dumnezeule, gândi Irene cu teamă, dacă va muri deja?

Îi tampona tâmplele pe care apăruseră picături de transpirație. Liniștită câteva

secunde, tânăra femeie zâmbi iar. Foarte încet, dintr-o suflare, spuse ca și când răspundea gândului Irenei:

– Nu, Irene... nu mai sufăr... dimpotrivă, acum în mine totul este calm, seninătate, chiar bucurie... Mă simt scăldată într-o lumină imensă... este suprema fericire... Du-te și adu-i!

***

Și Claire își strânse copila la pieptul scofâlcit pe care respirația aproape nu-l mai ridica.

Uimită, fetița o privea cu teamă pe acea doamnă foarte palidă, pe care n-o văzuse niciodată și care o acoperea cu mângâieri.

O luară foarte repede, pentru a nu se speria, apoi Jean-Jacques rămase singur cu soția sa.

În acea clipă, cei doi soți fură uniți cum nu fuseseră niciodată, cu gândul contopit în aceeași sublimă înțelegere a vieții omenești.

Ființa care moare, are probabil darul de a pătrunde în suflete, deoarece este deja pe jumătate eliberată de materie.

Un mister al acestui minut, hotar între moarte și viață! Trecerea inexplicabilă de la existența materială la existența suprapământeană! Încoronare a eforturilor și luptelor! De ce trebuie să ne înconjurăm cu spaime, pentru că este probabil satisfacția liberă a Gândirii pure!

Claire își îndeplinise destinul: trecerea prin această lume a sărmanei ființe nici nu fusese inutilă, pentru că făcuse să se descopere unul în fața celuilalt, două suflete care se ascundeau!

Muri a doua zi, cu zâmbetul pe buze, ca și când ar fi trăit... numai în lumină, asemenea numelui său!

Capitolul 8

Viața continuă fără vreo schimbare aparentă, cum un pârâu își continuă cursul natural după ce mâna unui copil i-a încrețit suprafața aruncând o piatră.

Jean-Jacques acceptase administrarea pământurilor și a averii părinților săi, deoarece contele îmbătrânea, se încovoia tot mai mult pe măsură ce micuța Christine creștea: când arbuștii tineri trag seva pământului, trunchiurile bătrâne de alături crapă și secătuiesc.

Vicontele își recăpătă treptat energia, cu acea ușoară melacolie, urmă a încercării.

Se gândea la Clairette cu o plăcută emoție și nu păstrase despre ea decât amintiri plăcute. Uneori vedea în ochii fiicei sale flacăra foarte ardentă care strălucise în cei ai mamei sale. Dar în copila sa exista de asemenea atavismul forței neamului Dartingue de Fronsac, îmbinat cu onestitatea neamului des Landes și tatăl nu se îngrijora, sigur că educația va dezvolta acea moștenire favorabilă.

Jean-Jacques o revăzu pe Irene de mai multe ori.

Relațiile dintre conte, contesă și familia Bongard erau foarte strânse. Copiii se întâlneau în fiecare săptămână. Annette se amuza cu Christine și făcea pe sora mai mare.

Așa că tinerii trebuia să se găsească deseori unul în prezența celuilalt.

Când erau singuri, între ei se lăsa tăcerea. Privirile se întorceau și se despărțeau jenate.

Știau foarte bine că gândurile lor se întâlneau asupra imaginii Clairei, dar o forță ciudată îi împiedica să vorbească. Mica

moartă, a cărei ultimă dorință fusese să unească cele două ființe, era între ei ca un obstacol. Și tocmai acea dorință a dispărutei era cea care-i îndepărta unul de altul.

Jean-Jacques și Irene își spuneau fiecare: "Nu vreau ca dragostea să fie o datorie, îndeplinirea unui jurământ... Îi datorăm într-adevăr aceleia care ne-a despărțit odinioară să realizăm o căsnicie în care n-am aduce decât o rezervă reciprocă..."

Și lunile trecură, iar temerile, încrederea, speranța și neliniștea își disputaseră rând pe rând inimile celor două ființe sincere.

Între Dieppe și Saint-Valery-en-Caux, coasta Normandiei era tăiată într-un mod atât de armonios, încât ochiul încântat, nu obosea să privească. Drumul îngust se desfășura și șerpuia, ascunzând și descoperind brusc marea, traversând mici regiuni, locuri de prospețime și de încântare: Pourville, Varengeville, Saint-Marguerite, Saint-Aubin-sur-Mer, Veules-les-Roses, tot atâtea oaze în care ai vrea să te stabilești pentru un timp!

Într-o după-amiază caldă de iulie, două automobile care păreau să se urmărească, alergau de-a lungul acestui drum pitoresc.

Prima dintre aceste mașini, o limuzină elegantă, era ocupată de contele și contesa des Landes și doamna de Bongard. A doua, un automobil mare, sport, decapotabil, era condusă de Jean-Jacques. În spatele lui, Irene și cei trei copii se așezaseră ca într-un cuib.

Cele două familii se duceau să-și petreacă lunile de vară la "Vila Valurilor". Familia des Landes ocupa primul etaj, în timp ce doamna Bongard se instală la al doilea.

Irene se propuse ca "paznic al dormitorului comun" și trei pătuțuri fuseseră urcate în camera sa.

Vacanța se organiza plină de fermecătoare neprevăzuturi.

Toate forțele reveneau în ambianța plăcută a acestei vieți în armistițiu cu existența obișnuită, al cărui timp părea să lase de-o parte orice necaz, orice muncă, orice grijă... perioadă în care ființa obosită de luptele din

timpul anului, aduna noi provizii de energie fizică și morală.

Fiecare își aranja zilele după gustul său, după vârsta și cerințele temperamentului său.

Orele de odihnă grupau cele două familii. Excursiile le făceau cu toții și deseori se aflau pe plajă, într-un colț mai puțin frecventat, la ora plăcută a apusului.

Se trăia după bunul plac, izolându-te sau împreună cu ceilalți, după dorință.

Irene și Jean-Jacques își reluară discuțiile de odinioară. Tânăra nu mai lupta împotriva iubirii, care acum i se citea pe față. Se temea doar că nu mai era iubită, deoarece Jean-Jacques nu-și reînnoise mărturisirile din trecut. Comportamentul său era deseori capricios față de Irene. Se străduia s-o studieze pe tânăra fată "cu sânge-rece", pentru că, fără să vrea, în ciuda afirmațiilor mamei sale, în minte îi persista o îndoială; Irene era săracă. Dacă urmărise un scop interesat apropiindu-se de familia des Landes? Există ființe destul de perverse pentru a se

strădui să cucerească, timp de mai mulți ani, doar pentru o situație materială.

Această ipoteză îi revenea în minte cu întreruperi, asemenea unui acces de febră.

Totuși, totul i se părea mai simplu la Irene. Îi vedea viața la lumina zilei... viața serioasă, activă, curajoasă și devotată tuturor. Înfrumusețea tot ce atingea și aducea bună dispoziție în inimi când trecea. O vedea lângă copii, indulgentă la slăbiciunile lor, știind să-i intereseze și să-i amuze mereu. Iar când se ocupa de Christine, îi ghicea emoția din mișcarea mai precipitată a pieptului. Când se credea singură cu fetița, o alinta îndelung, o săruta cu înflăcărare, avea pentru ea cuvinte de mamă întru totul fericită.

Într-o zi, Jean-Jacques care tocmai venea pe plajă, o văzu astfel, ținând-o pe Christine pe genunchi.

Annette și René se jucau la câțiva pași de ea.

Christine, mai mică, obosită, veni să se refugieze lângă Irene, care citea. Își pusese

brațele roz și durdulii în jurul gâtului învățătoarei. Îi spunea în limbajul copilăresc:

– Mă săruți ca mama Annettei... Poate că tu ești mama mea? În acest caz, de ce nu mi-o spui? Pot să-i chem pe "tata", "bunicul", de asemenea "bunica", dar n-am spus niciodată "mamă"...

– Draga mea, îngerașule, mama ta adevărată a plecat într-o lungă călătorie... ți se va explica atunci când vei fi mai mare. Iar eu sunt a doua ta mamă... și te iubesc, te iubesc... ca pe fiica mea.

– În acest caz, mai alintă-mă, vrei?

Și Christine, care o tutuise instinctiv, se cuibări lângă umărul Irenei și adormi.

Jean-Jacques auzise acest scurt dialog, fără ca Irene să-l observe. Se apropie, foarte emoționat.

Irene ridică ochii spre el, dar nu făcu nici o mișcare, pentru a nu deranja copila. Continua s-o legene cu afecțiune maternă.

– Mulțumesc, mulțumesc Irene, că ești atât de bună cu micuța mea... spuse Jean-Jacques simplu.

Ca și când nu auzise, tânăra făcu un ușor "sst" care însemna: "S-o lăsăm să doarmă... iar noi ce nevoie avem să vorbim?"

Jean-Jacques se întinse la picioarele sale. Contemplară amândoi îndelung marea, calmă în acea zi, ca inimile lor liniștite.

Aceste scene se repetară deseori. În natură comunicau, gândeau la fel. Întrevederile lor deveniră mai familiare, mai intime.

Frumusețea Irenei devenise mai strălucitoare, deoarece vibra în centrul dragostei sale. Un strigăt de recunoștință i se ridică din inimă spre Clairette care o legase să îndeplinească o datorie atât de plăcută: datoria de a iubi.

Într-o zi, constatau împreună pe trăsăturile copilei o expresie familiară odinioară la mamă și, în acea clipă, îndrăzneau să evoce tot trecutul. Există anumite cuvinte, fraze de care nu trebuie să te temi că, exprimate, distrug vraja, care continuă magia creată de imaginația ce deformează adevărul omenesc.

Acum, tocmai amintirea Clairei, explicarea actelor fiecăruia, tot acest adevăr gol-goluț, îi apropia, le unea sufletele în aceeași respirație.

Vara trecea.

Jean-Jacques nu se putea hotărî să rostească mărturisirea categorică. Examina, examina încă sublima statuie care prindea viață. Îi plăcea să descopere în Irene ființa superioară, cu sentimente puternice, adânci ca infinitul, pe care o căutase. Masca îi căzuse pentru a descoperi o sursă inepuizabilă de sensibilitate și își dorea să se așeze în genunchi pentru a cere iertare.

Da, era sigur că, dacă ar cere un sărut, Irene i l-ar fi acordat.

Capitolul 9

Evenimentele iau asupra lor luminarea inimilor. Până la urmă totul se descoperă, se dezvăluie. Iată de ce singurul mijloc de a fi fericit, este să ai conștiința curată.

Jean-Jacques își continuase speculațiile la Bursă, în care se lăsase antrenat la Paris. De când tatăl său îi cedase puterea, se angajase mai mult ca înainte, plasând în valori beneficiile veniturilor de pe pământuri. Asta îi dădea o preocupare permanentă. Chiar și în acea perioadă, în care gândurile îi păreau complet absorbite de Irene, corespondase în

fiecare zi cu agentul său de schimb. Consulta în fiecare clipă cotele... și deseori o cută de îngrijorare îi apărea pe frunte.

Într-o dimineață, după ce-și citi corespondența și ziarele, se grăbi spre mama sa:

– Mamă, spuse, trebuie să plec la Paris. Afaceri complicate necesită prezența mea.

Trebui să răspundă întrebărilor contesei, să mărturisească... crahul unui mare bancher parizian, îi punea averea în pericol!

Mai întâi, doamna des Landes, care nu bănuise nimic, nu se neliniști prea mult.

– Exagerezi copilul meu. Pierderea câtorva mii de franci nu ne va ruina.

– Mamă, am fost foarte imprudent... am dat drept garanție proprietățile și chiar castelul... mi-e teamă.

De data aceasta, doamna des Landes fu cuprinsă de neliniște. Obișnuită cu luxul, își imaginma cu greu mediocritatea.

Totuși, vru să-și liniștească fiul.

– Să nu disperăm încă, fiule. Du-te.

Pleacă imediat. Vei aranja lucrurile pe loc.

Jean-Jacques era îngrijorat mai ales pentru ai săi. Evident, riscase în mod inconștient, fără să-și dea seama de rezultatul plasamentelor. Și iată că evocarea ruinei, îl umplea de veselie.

Trebuia să alunge sentimentul de egosim, pentru a nu se bucura.

Da, sărac, nu mai avea să-i dea celei care îi va fi soție decât curajul său și cum își va striga în acea clipă dragostea atât de puternică!

– Iată inima mea! Iată brațele care sunt destul de puternice pentru a câștiga o nouă avere, dacă am încrederea și dragostea ta!

Da, ar da toate bogățiile din lume pentru certitudinea de a fi iubit pentru el însuși, fără calcul.

Dar nu era singur în joc. Trebuia să acționeze pentru părinții săi. Își destăinui gândul ascuns doar doamnei de Bongard, care-l trata ca pe un "copil mare" și-i promise totuși să-l ajute s-o cunoască mai bine pe Irene, de care nu voia să se îndoiască.

Irene fu foarte mirată să-l vadă pe Jean-Jacques plecând "într-o călătorie de afaceri" chiar în clipa în care părea că se apropiase iar de ea.

Oare unde se ducea astfel?

Așadar, se plictisea în acel colț fermecător, în care ea ar fi fost de acord să trăiască mereu, cu condiția să-i fie alături. Totuși, îi zâmbi mamei sale care-l încurajă și-i spuse cuvinte de speranță.

Așadar, era un mister?

Irene simți că era ținută în afara unui secret de familie. Nu era decât o străină, învățătoarea! Izolarea sa morală i se păru nemărginită.

Iar singură, foarte singură!

Totul va fi din nou pentru ea dezamăgire, umilință, mâhnire?

Cu toate acestea, Christine se prinse de ea în timp ce cu mâna micuță, îi trimitea sărutări tatălui său care urca în mașină... iar Irenei i se păru că Jean-Jacques o învălui într-o privire plină de dragoste, că vocea îi tremura puțin când îi spuse:

– Ți-o încredințez pe fiica mea... Pe curând, pe foarte curând!

Tânăra nu știa ce să mai creadă.

Îndată ce Jean-Jacques fu plecat, se izolă în camera sa și lăsă lacrimile să curgă.

A doua zi trecu în îngrijorare.

Doamna des Landes era atât de preocupată încât Irene nu îndrăzni să-i vorbească.

Pentru a se distrage de la frământările sale, Irene se refugie lângă copii. Toți păreau că o evită.

Nu se putu apropia în acea seară nici de doamna de Bongard, până la cină, care se derulă trist. Conversația lâncezea.

Contele crezu că fiul său plecase la Aulnes pentru vreun motiv oarecare și nu ceru nici o explicație. Calitățile sale intelectuale slăbiseră.

Mai trecu o noapte. Irene nu putu să doarmă.

Se ridică tot timpul și se duse să vadă dacă micuții se odihneau bine. Se opri lângă pătuțul Christinei: s-ar fi spus că se roagă în

fața unui înger, implorându-l să vegheze asupra lui Jean-Jacques și asupra dragostei sale.

Apoi se rezemă cu coatele de fereastră. Marea se afla acolo, la câțiva metri, calmă, legănată de ritmul universal, reglat în mod misterios de dirijorul desăvârșit care conducea elementele.

Zgomotul progresiv și cadența resacului îi păreau suspine ale unor ființe diferite, leșinate. Palpita toată. Simți o misterioasă presiune. Își revedea logodnicul, care o ruga să-i dăruiască buzele, pentru a pecetlui jurământul de afecțiune.

Ah! cum înțelegea acum ce suferise tânărul bărbat! Cum își reproșa acea luptă cu ea însăși! Cum îl scuza pe Jean-Jacques!

Ochii priviră cerul plin de stele. Totul strălucea, totul scânteia.

Natura întreagă părea să respire și să proclame dragostea.

Irene se simți foarte mică, atât de slabă, atât de neputincioasă în această splendoare nocturnă.

Totuși, frumusețea era apăsătoare.

Înfășurată într-un halat alb, istovită de suferință, fața sa mângâiată de lumina slabă a aștrilor reflecta toate dorințele, toată înflăcărarea și acea nevoie de a se dărui și acel vis de a iubi cu pasiune, care-i făcea inima să plângă.

– Dacă era aici! Dacă era aici! murmură. De ce oare se abandonase de bunăvoie într-o adevărată stare de catalepsie, întreținută în mod stupid pentru o datorie iluzorie?

Evident își înfrânase sufletul și trupul. Se compară cu acel fachir pe care-l văzuse într-o zi la cercul unde îi condusese pe copii. Bărbatul acela, prin voință, prin forță fizică, reușise să-și domine trupul, pentru a-l face să suporte lucruri contrare naturii umane: spărgea pahare cu spatele, urca trepte din săbii tăioase și toate aceste exerciții incredibile, de-abia lăsau pe piele câteva urme roșii.

Făcea și mai mult: reușea să-și producă o stare de catalepsie, adică să comande reflexelor de respirație, celor care fac inima să

palpite și corpul să sufere. În această stare, putea fi îngropat mai multe ore, timp de zile întregi și să nu revină la viață decât în clipa hotărâtă.

Da, așa se antrenase și ea să nu mai fie decât o statuie rigidă, insensibilă și moartă.

Dar se terminase! Încet, se trezise. Revenise treptat la viața reală și, asemenea fachirului care probabil deschidea cu bucurie ochii la lumina soarelui, se încălzea la căldura dragostei sale.

A doua zi dimineața devreme, o pândi pe doamna des Landes, pentru a-i cere vești despre Jean-Jacques. Îndată ce se află în prezența contesei, fu frapată de modificarea trăsăturilor sale.

– Ce aveți, doamnă? o întrebă cu îngrijorare.

– Sunt puțin obosită. Nu-i nimic, spuse doamna des Landes.

Irene nu insistă și își văzu de ocupațiile obișnuite.

Dar, la ora prânzului, când intră urmată de copii în sufragerie, o găsi doar pe doamna de Bongard, care o întâmpină cu cuvinte prietenești, dar triste:

– Bucuria vacanței este tulburată, Irene. Contesa des Landes, deja atât de încercată de sănătatea soțului său, mai este tulburată și de...

– Ce este, doamnă? I s-a întâmplat vreo nenorocire lui Jean-Jacques?

– Nu! Liniștește-te, Irene. Jean-Jacques este cu siguranță sănătos, dar fără îndoială, aici va fi necesară o schimbare în viața tuturor.

Tonul baroanei era atât de îngrijorat, încât tânăra fată se înșelă.

Imaginația sa o luă razna.

Oare ce i se dezvăluia? Dumnezeule, dacă își pierdea locul?

Și simțul său de conștiinciozitate, căuta o greșeală pe care o făcuse. Dar își îndeplinise întotdeauna datoria! Oare ce i se putea reproșa? Poate, dragostea sa pentru Jean-Jacques? Da, asta trebuia să fie...

După ce o acceptase, o încurajase, doamna des Landes considera cu siguranță această alianță imposibilă.

Jean-Jacques n-o mai iubea și fugise pentru a nu îndeplini promisiunea pe care probabil Clairette i-o smulsese murind.

Ei bine! Oare ce așteptaseră pentru a i-o spune? Ar fi știut să plece, să dispară a doua oară și Jean-Jacques ar fi putut rămâne în căminul său.

Aceste gânduri trecură ca un fulger prin mintea tinerei femei... și nu le putu exprima.

Doamna de Bongard îi întinse o telegramă.

Irene luă hârtia și citi:

"Toată averea compromisă într-o speculație greșită. În această seară voi avea rezultatul definitiv: ultimul demers. Orice ar fi, curaj și încredere. Cu afecțiune, vicontele des Landes."

Irene bâigui:

– Este un rezultat foarte trist pentru familia des Landes, dar nu înțeleg de ce ezitați să-mi împărtășiți această veste neplăcută.

– Pentru că, din aceeași lovitură este compromis și viitorul tău, Irene... nu va mai fi posibil să te căsătorești cu Jean-Jacques.

– Nu văd legătura pe care o poate avea această rutină cu sentimentele mele pentru Jean-Jacques, spuse Irene.

– Legătura Irene, este că Jean-Jacques nu-i va mai putea oferi soției sale decât o viață mediocră de muncă aspră, că va trebui să se gândească mai întâi la părinții săi, la fiică, și nu îndrăznește să-ți impună asta.

Irene înălță mândră capul. În ochi îi strălucea o bucurie supraomenească.

– Ah! exclamă, așa de puțin mă cunoașteți! Dacă ceva mă despărțea de Jean-Jacques și pe mine, poate tocmai această avere era, acest lux care nu este făcut pentru mine. Este foarte dureros să simți că într-un gând ascuns, cel pe care îl adori poate să te creadă dornică de câștig. Dumneavoastră, care știți tot ce am

suferit, ar trebui să vă dați seama de ce aș fi capabilă să fac pentru fericirea sa și pentru ca părinții să-i fie la adăpost de necazuri. Da, îl iubesc pe Jean-Jacques... Îl iubesc din toate puterile, din toată ființa mea. Dacă este sărac, cu atât mai bine! Voi merge eu prima spre el. Voi ști să găsesc drumul spre inima sa! Dacă trebuie să muncească, voi munci cu el! Dacă va fi sărac, voi împărți sărăcia cu el. Îi voi fi soție, prietenă, mamă pentru Christine. Dragostea este un lucru care n-are nimic de-a face cu banii. Numai să se întoarcă mai repede! să-l văd, să-i citesc în ochi încrederea!

Era la capătul puterilor. Izbucni în plâns.

Când înălță capul, cu obrajii șiroind de lacrimi, doamna des Landes era în fața ei.

Contesa auzise totul.

– De ce oare nu mi-a vorbit însuși Jean-Jacques? întrebă Irene.

– Din delicatețe, copila mea. Fiul meu mi-a spus înainte de a pleca: "Ce va crede oare despre mine, că am așteptat tocmai această clipă pentru a ne stabili soarta?"

Brusc, strigăte de copii îi amintiră tinerei fete de datoria sa. De-abia își reveni când micul René năvăli în sufragerie, fluturând o telegramă pe care i-o întinse doamnei des Landes.

Irene tremura. Cu siguranță, era de la Jean-Jacques: oare ce conținea?

Doamna des Landes îi zâmbi Irenei și citi cu voce tare:

"Afacerea aproape aranjată. Totul merge cât se poate de bine. Voi sosi diseară. Cu afecțiune pentru toți, Jean-Jacques."

Irene le explica niște fraze celor trei copii care o înconjuraseră, dar era evident distrată. Ridica fără încetare capul, ciulind urechile, pălea și roșea rând pe rând.

Contesa veni lângă ea și o luă după umeri:

– Lasă astea, Irene. Copiii se pot juca fără tine. Vino cu mine înaintea lui Jean-Jacques.

Cele două femei ieșiră, traversară grădina și porniră la drum.

– Ah! spuse Irene, cât este de reconfortant să nu-ți mai ascunzi dragostea!

– Da, nu-i așa? Dar te cunoșteam bine, draga mea copilă. Știam că-ți fereai privirea și-ți ascundeai gândurile.

Irene nu-și putu reține un râs fermecător.

– Totuși, nu mă puteam arunca prima de gâtul său!

– Și de ce nu? Dar acum sunt liniștită, brațele voastre se vor deschide în același timp... când va sosi imediat cu doamna de Bongard.

Pe fruntea tinerei apăru o cută de mulțumire:

– Ah! Doamna de Bongard s-a dus să-l ia de la gară? Măcar de nu i-ar povesti scena atât de dureroasă pentru mine... în care v-am arătat toată puterea dragostei mele!

– De ce să nu-i povestească, Irene? De-acum, Jean-Jacques trebuie să citească toate paginile sufletului tău. Și aceasta este cea mai frumoasă. De ce vrei să închizi iar, de bunăvoie, această carte splendidă?

Cele două femei merseră câteva clipe în tăcere, unite în așteptarea călătorului, Brusc, se opriră și se retraseră pe marginea drumului: în depărtare, un nor de praf anunța o mașină.

Recunoscură foarte repede mașina sport decapotabilă.

La semnele pe care le făcură, automobilul opri.

Și Jean-Jacques o ținea deja pe Irene în brațe, strângând-o lângă el. Ochii de safir îi pătrunseră privirea.

Murmură:

– Nu te voi mai face să suferi, iubita mea, logodnica mea dintotdeauna... soția mea!

O îmbrățișă într-un elan irezistibil: fu primul lor sărut de dragoste.

EPILOG

Statuia Frumuseții părea să se înfioare sub vântul toamnei. Frunzele uscate cădeau, mângâind-o în trecere și se îngrămădeau în jurul ei, formând un covor de aur.

Irene și Jean-Jacques se apropiară cu pași lenți.

Perechea îndrăgostită venea să aducă un omagiu adevărului.

Acum, erau acolo, în picioare, în fața operei de artă pe care o contemplară cu înflăcărare.

– Îți seamănă, este adevărat! spuse Jean-Jacques. Îi văd expresia privirii: pare să urmărească un gând interior. Buzele se

întredeschid ca și când, realmente, va vorbi. Și această atitudine, cu brațele pe lângă corp, cu mâinile deschise întinse pentru a chema, a primi... și a oferi, în același timp! Dar trăiește, trăiește cu adevărat. Ah! cum oare se poate înfiora astfel materia?

În fața acelui entuziasm, Irene avu o vagă amintire din trecut. Alte cuvinte ale logodnicului său de odinioară îi răsunară limpede în urechi. Oare era același bărbat care-și exprima acum ideile, diferite de cele de altădată? Se schimbase ea? Însăși lucrurile deveniseră altfel?

În memorie îi apărură cuvinte care se întipăriseră mai fidel decât ar fi crezut. Treabă de subconștient. Și cum, de-acum, încredința inimii soțului său toate senzațiile ființei sale, repetă cu voce tare, ca într-un vis, dar fără ezitare, cuvintele pe care Jean-Jacques le rostise în același loc, îmbrățișând-o pe Claire.

"Dar ce este oare această frumusețe insensibilă și crudă, în care nu palpită o inimă nici cât într-o statuie? Adevărata frumusețe este cea care trăiește, care vibrează și tresare".

După această citare, adăugă:

– Jean-Jacques, iubitul meu, statuia aceasta este aceeași. Frumusețea nu s-a schimbat și dragostea mea nu este mai puternică decât acum trei ani!

– Este adevărat, Irene a mea, dar acum știu să văd, să înțeleg dincolo de materie. Nu, materia nu este tăcută: reflectă sufletul, este o manifestare a spiritului. Iar tu, iubito, ești frumoasa mea statuie vie...

În acea clipă, Irene se strânse lângă Jean-Jacques. Arătând cu degetul strofa gravată pe soclul statuii, completă gândul soțului său:

– Pentru a te vedea și a te înțelege, dragul meu, în călătoria vieții pe care o vom face împreună, voi avea întotdeauna:

"Oglinzi care fac toate lucrurile frumoase
Ochii mei, ochii mei mari, cu lumini eterne!"

Sfârșit